00189485

០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក/ក.ស.ច.ស (អ.ប.ជ ០៣)

E22/I/35

នៅចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះ

នៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

សំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ:	០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក/ក.ស.ច.ស (អ.ប.ជ ០៣)
បញ្ជូនទៅ:	អង្គបុរេជំនុំជម្រះ
កាលបរិច្ឆេទនៃការបញ្ជូន:	១៩ ឧសភា ២០០៨
ភាគីបញ្ជូន:	សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី
ភាសាដើម:	ខ្មែរ និងអង់គ្លេស
ប្រភេទឯកសារ:	សាធារណៈ

ឯកសារដើម
ORIGINAL DOCUMENT/DOCUMENT ORIGINAL
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ ទទួល (Date of receipt/Date de reception): 20 / 05 / 2008
ម៉ោង (Time/Heure): 10h50
មន្ត្រីទទួលបន្ទុកសំណុំរឿង/Case File Officer/L'agent chargé du dossier: CHEA K.

សារណាតបរួមរបស់សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន

បញ្ជូនដោយ :

សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

លោកមេធាវី ហុង គឹមសួន

លោកមេធាវី ឡោ ជុនធី

លោកមេធាវី នី ចាន់ឌី

លោកមេធាវី គង់ ពិសី

លោកស្រីមេធាវី Silke Studzinsky

ចែកចាយជូន :

អង្គបុរេជំនុំជម្រះ

ចៅក្រម ប្រាក់ គឹមសាន

ចៅក្រម Rowan DOWNING

ចៅក្រម ន៉យ ថុល

ចៅក្រម Katinka LAHUIS

ចៅក្រម ហួត វុទ្ធី

សហមេធាវីការពារអៀង សារី

លោកមេធាវី អាង ឧត្តម

លោកមេធាវី Michael G. Karnavas

សហព្រះរាជអាជ្ញា

លោកស្រី ជា លាង

លោក Robert PETIT

ឯកសារបានចំលងចេញត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ដើម
CERTIFIED COPY/COPIE CERTIFIÉE CONFORME
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ នៃការបញ្ជាក់ (Certified Date/Date de certification): 20 / 05 / 2008
មន្ត្រីទទួលបន្ទុកសំណុំរឿង/Case File Officer/L'agent chargé du dossier: SANN RADA

I- សាវតានីតិវិធី

១. នៅថ្ងៃទី ១៤ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៧ ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត (ហៅថា ក.ស.ច.ស) បានចេញដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន[១] ។

២. នៅថ្ងៃទី ១៥ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៨ សហមេធាវីរបស់ជនត្រូវចោទបានប្តឹងឧទ្ធរណ៍[២] ប្រឆាំងនឹងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ននេះ ហើយបានពិភាក្សាតែទៅលើលទ្ធផលរកឃើញរបស់ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដោយអនុលោមតាមវិធាន ៦៣ (៣) ចំនុច (ក) និង (ខ) ។

៣. នៅថ្ងៃទី ០៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៨[៣] អង្គបុរេជំនុំជម្រះ (ហៅថា អ.ប.ជ) បានបង្គាប់ជនត្រូវចោទតាមរយៈសហមេធាវីឱ្យដាក់សារណាទៅនឹងបញ្ហាយុត្តាធិការដែលលើកឡើងដោយការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនៅក្នុងវាក្យខ័ណ្ឌពីទី៩ ដល់ ទី១៤ នៃដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន[៤] ។

៤. នៅថ្ងៃទី ០៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៨ មេធាវីការពារបានដាក់ "សារណាដែលមានកាលកំណត់របស់ អៀង សារី ស្តីពីយុត្តាធិការ"[៥] (ហៅថាសារណា) ។

៥. អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានបង្គាប់[៦] មកមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដាក់ចម្លើយតបរបស់ខ្លួនក្នុងរយៈពេល ១៥ ថ្ងៃ បន្ទាប់ពីការជូនដំណឹងនៃដីកានេះ។ សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បានទទួលដីកានេះ

---

[១] ករណី អៀង សារី សំណុំរឿងលេខ ០០២/១៩-០៩-២០០៧ អ.វ.ត.ក/ក.ស.ច.ស ដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី ១៤ វិច្ឆិកា ២០០៧ ឯកសារតុលាការលេខ C២២

[២] ករណី អៀង សារី សំណុំរឿងលេខ ០០២/១៩-០៩-២០០៧ អ.វ.ត.ក/ក.ស.ច.ស (អ.ប.ជ ០៣) បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី ១៥ មករា ២០០៨ ERN00១៥៩០២៥ ឯកសារតុលាការលេខ C២២/I/៥

[៣] ករណី អៀង សារី សំណុំរឿងលេខ ០០២/១៩-០៩-២០០៧ អ.វ.ត.ក/ក.ស.ច.ស (អ.ប.ជ ០៣) សេចក្តីសំរេចស្តីពី សំណើសុំជំរុញនីតិវិធីឱ្យលឿនរបស់សហមេធាវីអៀង សារី ចំពោះការពន្យារពេលវេលាដ៏សមហេតុផលដើម្បីដាក់ការជំទាស់ទៅនឹងបញ្ហាយុត្តាធិការ ចុះថ្ងៃទី ៣ មីនា ២០០៨ ERN 00១៦៥៣០៥-00១៦៥៣០៧

[៤] ចូរមើល supra កំណត់សំគាល់ ១

[៥] ករណី អៀង សារី សំណុំរឿងលេខ ០០២/១៩-០៩-២០០៧ អ.វ.ត.ក/កស.ច.ស (អ.ប.ជ ០៣) សារណា អៀង សារី អនុលោមតាមសេចក្តីសម្រេចស្តីពី សំណើសុំជំរុញនីតិវិធីឱ្យលឿនរបស់សហមេធាវី ចំពោះការពន្យាពេលវេលាដ៏សមហេតុផលដើម្បីដាក់ការជំទាស់ទៅនឹងបញ្ហាយុត្តាធិការ ERN 00១៧៧២៦៥-00១៧៧២៨០

[៦] ករណីលោក អៀង សារី, សំណុំរឿងលេខ ០០២/១៩-០៩-២០០៧ អ.វ.ត.ក/កស.ច.ស (អ.ប.ជ ០៣), ដីកាណែនាំឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដាក់សារណាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ, ចុះថ្ងៃទី ៣០ មេសា ២០០៨, ERN00១៨៤៩៧៥ ឯកសារលេខ C២២/I/៣០

00189487

នៅថ្ងៃទី ៣០ មេសា ឆ្នាំ ២០០៨។ សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សូមភ្ជាប់ជាមួយនូវសារណាតបរួមមួយទៅនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះ។

II. សង្ខេបនត្តីករណ៍

៦. គោលការណ៍អំពីការជំនុំជម្រះតែមួយលើក មិនអនុវត្តចំពោះការផ្តន្ទាទោសដោយតុលាការប្រជាជនបដិវត្តន៍កម្ពុជាចុះថ្ងៃទី ១៩ សីហា ឆ្នាំ ១៩៧៩ ទេ ដោយសារនីតិវិធីនៃតុលាការនេះមិនបានប្រព្រឹត្តទៅ (ក) ដោយឯករាជ្យ, (ខ) ដោយអព្យាក្រឹត, (គ) ហើយមិនស្របតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ។ ដូចនៅក្នុងសារណាបង្ហាញឱ្យឃើញថាវាគ្រប់គ្រាន់រួចទៅហើយដើម្បីឆ្លើយតបតែកត្តាមួយក្នុងចំណោមកត្តាទាំងនេះដើម្បីបង្កើតអញ្ញត្រកម្មមួយពីគោលការណ៍អំពីការជំនុំជម្រះតែមួយលើក។ ការអនុវត្តឱ្យស្របតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ គឺជាតំលៃមួយដ៏ត្រឹមត្រូវ និងជាការការពារចំពោះជនត្រូវចោទ ឬ ទណ្ឌិត ទោះបីជាគេមិនបានបង្ហាញភស្តុតាងឱ្យឃើញថាការកាត់ទោសនៅឆ្នាំ ១៩៧៩ ត្រូវបានរៀបចំឡើងដើម្បីបិទបាំងជនត្រូវចោទឱ្យរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌក៏ដោយ។

៧. ឆ្នាំ១៩៩៦ ពិតជាមានការប្រទានការលើកលែងទោសឬការលើកលែងទោសជាទូទៅដោយព្រះមហាក្សត្រមែនប៉ុន្តែវាមិនចងភ្ជាប់កាតព្វកិច្ច អ.វ.ត.ក ទេ។ យោងតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាមាត្រា២៧ គ្រាន់តែចែងថាព្រះមហាក្សត្រមានព្រះរាជសិទ្ធិលើកលែងទោស។ ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់បានប្រើព្រះរាជសិទ្ធិលើស ដោយចេញការលើកលែងទោសជាទូទៅសំរាប់ការកាត់ទោសនៅពេលខាងមុខតាមច្បាប់ឆ្នាំ ១៩៩៤ ស្តីពីការដាក់ក្រុមកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យឱ្យនៅក្រៅច្បាប់។ ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់មានតែព្រះរាជសិទ្ធិលើកលែងទោសចំពោះទណ្ឌិតជាការប្រោសប្រណីទោសប៉ុណ្ណោះ ដូច្នេះការលើកលែងទោសដែលធ្វើឡើងនៅឆ្នាំ ១៩៩៦ គឺមិនស្របតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិហើយក៏មិនចងកាតព្វកិច្ចសាលាក្តី អ.វ.ត.ក ដែរ។

៨. ឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវគេបានអនុវត្តយ៉ាងត្រឹមត្រូវ ហើយបង្ហាញថាមានមូលដ្ឋានសមហេតុផលនិង រឹងមាំ។ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហមេធាវីការពារក្តីមិនបានបង្ហាញឱ្យឃើញថាមានកំហុសឆ្គងនៅក្នុងដីកាឃុំខ្លួននោះទេ។

អនុលោមតាមវិធាន៦៣ (៣) ចំនុច (ក) មានមូលហេតុដែលត្រូវបានគេរកឃើញ និងជឿជាក់យ៉ាងច្បាស់ថាជននោះធ្លាប់បានប្រព្រឹត្តបទល្មើសមួយ ឬ ច្រើន ដូចមានចែងលំអិតនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋាន

បញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ។ លើសពីនេះទៅទៀត ដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន គឺជាវិធានការដ៏ចំបាច់ដើម្បីរារាំងកុំឱ្យជនត្រូវចោទគាបសង្កត់ទៅលើសាក្សី ឬ ជនរងគ្រោះ រក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ការពារសុវត្ថិភាពខ្លួនគាត់និងធានាវត្តមានរបស់ជនត្រូវចោទនៅក្នុងការជំនុំជម្រះនាពេលខាងមុខ។ ដីកានេះស្របទៅនឹងលក្ខខណ្ឌនៃវិធាន ៦៣ (៣) ចំនុច (ខ)ពីលេខ ១ ដល់ ៥។

III. អង្គហេតុពាក់ព័ន្ធ

៩. នៅថ្ងៃទី ១៩ សីហា ១៩៧៩ បន្ទាប់ពីការជំនុំជម្រះរយៈពេល៥ថ្ងៃ ជនត្រូវចោទត្រូវគេផ្តន្ទាទោស និងកាត់ទោសប្រហារជីវិតពីបទប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ដោយតុលាការបដិវត្តន៍ប្រជាជនកម្ពុជា[៧] (ការជំនុំជម្រះឆ្នាំ១៩៧៩)។ ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ជនត្រូវចោទត្រូវបានរឹបអូស ប៉ុន្តែជនត្រូវចោទមិនដែលត្រូវគេចាប់ខ្លួនពីបទជាប់ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងនីតិវិធីទាំងនេះទេ។ ការជំនុំជម្រះធ្វើឡើងដោយកំបាំងមុខ។ ការជំនុំជម្រះនេះផ្អែកលើក្រិត្យច្បាប់លេខ ១ ចុះថ្ងៃទី ១៥ កក្កដា ១៩៧៩[៨]។ ការចោទប្រកាន់នេះចុះការបរិច្ឆេទថ្ងៃទី ០១ សីហា ១៩៧៩[៩]។

១០. នៅថ្ងៃទី ៧ កក្កដា ១៩៩៤ រដ្ឋសភានៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានអនុម័ត "ច្បាប់ស្តីពីការដាក់ក្រុមកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យឱ្យនៅក្រៅច្បាប់"[១០]។ ស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ច្បាប់នេះបានទុករយៈពេល ៦ខែ ដើម្បីលើកលែងទោសជាទូទៅ ចំពោះអ្នកដែលបានធ្វើសមាហរណកម្ម

---

[៧] សាលក្រមរបស់តុលាការប្រជាជនបដិវត្តន៍កម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី ១៩ សីហា ១៩៧៩ U.N.A/៣៤/៤៩១ បានបោះពុម្ពផ្សាយជាថ្មី នៅក្នុងលិខិតចុះថ្ងៃទី ១៧ កញ្ញា ១៩៧៩ ដកស្រង់ចេញពីអ្នកតំណាងអចិន្ត្រៃយ៍របស់ប្រទេសវៀតណាមប្រចាំនៅ អ.ស.ប បានចារទៅអគ្គលេខាអ.ស.ប

[៨] Howard J. De Nike, John Quigley and Kenneth J. Robinson ប្រល័យពូជសាសន៍ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ឯកសារពីការជំនុំជម្រះរបស់ ប៉ុល ពត និង អៀង សារី Philadelphia Pennsylvania 2000 ទំព័រពីទី៤៥ ដល់ ទី៤៧

ក្រិត្រច្បាប់នេះបានកំនត់និយមន័យនៃបទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍មានលក្ខណៈពិសេសមួយ ដើម្បីធ្វើឱ្យត្រូវនឹងស្ថានភាពហេតុការណ៍ជាក់លាក់ ដែលកំណត់និយមន័យនៃបទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍ថាជាៈ ការសម្លាប់រង្គាលនូវប្រជាជនស្លូតត្រង់ដោយមានគំរោងផែនការបណ្តេញប្រជាជនឱ្យចេញផុតពីទីក្រុង ភូមិករ ដើម្បីយកទៅប្រមូលផ្តុំ ហើយបង្ខំឱ្យគេធ្វើការបាក់កម្លាំង ក្នុងលក្ខណៈប្រល័យកំទេចទាំងខាងរូបកាយទាំងខាងស្មារតី របស់គេទាំងនោះ កំទេចសាសនា កំទេចរចនាសម្ព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ច វប្បធម៌ និងទំនាក់ទំនងផ្សេងៗក្នុងគ្រួសារ និងសង្គម។

[៩] ចូរមើល Supra 8 ទំព័រ ៥២៤

[១០] កំរងឯកសារច្បាប់ដែលនៅជាធរមាននាពេលបច្ចុប្បន្ននៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ការបកប្រែមិនផ្លូវការ អ.ស.ប. ចុះខែ មករា ២០០២. ពីទំព័រទី៨៣៦ ដល់ទី៨៣៩។

ចូលព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាដើម្បីបញ្ចប់សង្គ្រាមដែលកំពុងបន្ត[១១] ។ ក្នុងមាត្រា៦ នៃច្បាប់នេះ មេដឹកនាំនៃក្រុម "កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ" ច្បាស់ណាស់មិនត្រូវគេរាប់បញ្ចូលពីការលើកលែងទោសនេះឡើយ ។

១១. នៅថ្ងៃទី១៤ កញ្ញា ១៩៩៦ ព្រះមហាក្សត្រប្រសប្រទានការលើកលែងទោសដល់ជនត្រូវចោទចំពោះការកាត់ទោសនៅឆ្នាំ១៩៧៩ដោយប្រហារជីវិត និងការរឹបអូសយកទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ ព្រមទាំងការលើកលែងទោសទូទៅចំពោះការកាត់សេចក្តីនាពេលខាងមុខ តាមច្បាប់ស្តីពី "ការដាក់ក្រុមកម្ពុជាប្រជាធិបធិបតេយ្យឱ្យនៅក្រៅច្បាប់"[១២] ។

១២. នៅថ្ងៃទី០៦ មិថុនា ២០០៣ អង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានចុះកិច្ចព្រមព្រៀង[១៣] មួយក្នុងគោលបំណង "ដើម្បីនាំមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ និងអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យមកកាត់ទោសចំពោះរាល់បទឧក្រិដ្ឋ និងការរំលោភធ្ងន់ធ្ងរទៅលើច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាច្បាប់មនុស្សធម៌និងទំនៀមទំលាប់អន្តរជាតិ និងអនុសញ្ញាអន្តរជាតិទាំងឡាយ ដែលប្រទេសកម្ពុជាបានទទួលស្គាល់ ដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងពេលពីថ្ងៃទី ១៧ មេសា ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃ ទី ០៦ មករា ១៩៧៩" ។ ការអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងក្រោយមកទៀតនៅក្នុងច្បាប់អ.វ.ត.ក[១៤] និយាយយោងទៅរកគោលបំណងដូចគ្នាអញ្ចឹងដែរ ។ ដូច្នេះគេត្រូវបើកការស៊ើបអង្កេតនៃបទឧក្រិដ្ឋ ដែលបានប្រព្រឹត្តនេះ ។ កិច្ចព្រមព្រៀង និងច្បាប់អ.វ.ត.ក បានកំនត់ថា វិសាលភាពនៃការលើកលែងទោសចុះថ្ងៃទី១៤ កញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩៦ ឬក៏មុនពេលការអនុម័តនៃច្បាប់អ.វ.ត.ក " គឺជាបញ្ហាមួយដែលត្រូវធ្វើការសម្រេចដោយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ"[១៥] ។

---

១១ មាត្រា ៥ នៃច្បាប់ដែលបានលើកឡើងខាងលើ.កំណត់សំគាល់ supra 10

១២ ព្រះរាជក្រិត្រ. នស/ព្រះរាជក្រិត្រ/០៩៦៦/៧២ ប្រកាសឱ្យប្រើដោយព្រះរាជក្រមលេខ ១ នស ៩៤ ចុះថ្ងៃទី ១៤

១៣ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាទាក់ទងនឹងការកាត់សេចក្តីនៅក្រោមច្បាប់កម្ពុជានូវបទឧក្រិដ្ឋដែលប្រព្រឹត្តនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ មាត្រា ១

១៤ ច្បាប់ស្តីពី ការបង្កើតអ.វ.ត.កដើម្បីកាត់សេចក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មក្នុងរយៈកាលនៃ កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ចុះថ្ងៃទី ១០ សីហា ២០០១ នស/ព្រះរាជក្រម /០៨០១/១២ បានធ្វើវិសោធនកម្មថ្ងៃទី ២៧ តុលា ២០០៤ បទបញ្ញត្តិទូទៅ ជំពូក ១ មាត្រា ១

១៥ មាត្រា ១១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង កំណត់សំគាល់ supra លេខ ១៣ និងមាត្រា ៤០ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក កំណត់សំគាល់ supra លេខ ១៤

IV- គោលការណ៍អំពីការជំនុំជម្រះតែមួយលើក

ក- មូលដ្ឋានច្បាប់

១៣. មាត្រា ១២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា[១៦] ចែងថា "អាជ្ញាអស់ជំនុំ ដោយអនុវត្តតាមគោលការណ៍អំពីការជំនុំជម្រះតែមួយលើក ជនណាដែលត្រូវបានតុលាការសម្រេចឱ្យរួចខ្លួនជាស្ថាពរហើយ ជននោះមិនអាចត្រូវចោទប្រកាន់ទៀតទេចំពោះអំពើដដែល ទោះបីជាក្រោមការកំណត់ឈ្មោះបទល្មើសថ្មីផ្សេងក៏ដោយ" ។

រហូតមកទល់ពេលនេះក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ បង្ហាញនូវភាពចន្លោះប្រហោងដោយសារគោលការណ៍អំពីការជំនុំជម្រះតែមួយលើកមិនមែនជាលក្ខខ័ណ្ឌដាច់ខាតនោះទេ ហើយក្នុងក្រមនេះមិនបានចែងអំពី ករណីអញ្ញត្រកម្មនៃគោលការណ៍នេះដែរ ។ ដូច្នេះគេត្រូវស្វែងរកការណែនាំក្នុងបទដ្ឋានច្បាប់អន្តរជាតិដែលបានលើកឡើងអំពីគោលការណ៍នេះ ។

១៤. កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ (ហៅថា ICCPR)[១៧] ចែងក្នុងមាត្រា ១៤ ចំនុច(៧) ថា "គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវយកមកចោទប្រកាន់ ឬយកមកផ្តន្ទាទោសសារជាថ្មីឡើយចំពោះបទល្មើស ដែលបានផ្តន្ទាទោសជាស្ថាពរ ឬបានសំរេចឱ្យរួចខ្លួនស្របតាមច្បាប់ និងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរបស់រដ្ឋនីមួយៗរួចហើយ ។

១៥. ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃសាលាក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសំរាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី[១៨] ចែងថា :

មាត្រា ១០ : អំពីការជំនុំជម្រះតែមួយលើក

(១) - គ្មានជនណាម្នាក់នឹងត្រូវបានគេយកមកកាត់ទោសនៅតុលាការជាតិ ចំពោះអំពើទាំងឡាយណាដែលត្រូវចោទប្រកាន់ពីបទរំលោភដ៏ធ្ងន់ធ្ងរលើច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិដែលមានចែងនៅក្នុងលក្ខន្តិកៈបច្ចុប្បន្ន ហើយដែលជនត្រូវចោទនោះត្រូវបានកាត់ទោសរួចហើយនៅតុលាការអន្តរជាតិ ។

---

[១៦] ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា, ចុះថ្ងៃទី ១០ សីហា ២០០៧, មាត្រា ១២

[១៧] កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ, ចុះថ្ងៃ ១៦ ធ្នូ ១៩៦៦, វេបសាយ: www.ochr.org

[១៨] ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃសាលាក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសំរាប់រ្វ៉ាន់ដា ("ICTR") មាត្រា ១៩ ហើយដូចគ្នាអញ្ចឹងដែរនៅក្នុងច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃសាលាក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិអតីតយូហ្គោស្លាវី ("SCSL") មាត្រា ៩ ចែងអំពីគោលការណ៍ជំនុំជម្រះតែមួយលើក ដែលប្រើពាក្យដូចគ្នាទៅនិងច្បាប់លក្ខន្តិកៈរបស់ ("ICTY")

00189491

C22/5/35

(២) - ជនណាដែលត្រូវបានគេយកមកកាត់ទោសនៅតុលាការជាតិរួចហើយ ចំពោះអំពើទាំងឡាយណាដែលរំលោភដ៏ធ្ងន់ធ្ងរលើច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ ក្រោយមកជននោះអាចត្រូវបានយកមកជំនុំជម្រះឡើងវិញបានដោយតុលាការអន្តរជាតិក្នុងករណី :

(ក). អំពើដែលគេជំនុំជម្រះជននោះត្រូវគេចាត់ទុកថាជាបទឧក្រិដ្ឋធម្មតា ឬ

(ខ). នីតិវិធីនៅតុលាការជាតិ ប្រព្រឹត្តទៅដោយលំអៀង ឬមិនឯករាជ្យ ហើយរៀបចំឡើងដើម្បីបិទបាំងជនត្រូវចោទឱ្យរួចផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ ឬរឿងក្តីនោះត្រូវគេកាត់ក្តីដោយមិនយកចិត្តទុកដាក់ ។[១៩]

១៦. ច្បាប់លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម ស្តីពីតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ មាត្រា ២០ អំពីការជំនុំជម្រះតែមួយលើក (Ne bis in idem) ចែងថា :

១. លើកលែងតែមានចែងក្នុងច្បាប់លក្ខន្តិកៈនេះ គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវបានជំនុំជម្រះដោយតុលាការទាក់ទងលើការប្រព្រឹត្តដែលបានបង្កើតជាមូលដ្ឋាននៃបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌដែលជននោះត្រូវបានតុលាការសំរេចឱ្យមានពិរុទ្ធភាព(ឱ្យមានទោស) ឬសំរេចឱ្យរួចខ្លួន (គ្មានទោស)ម្តងរួចទៅហើយនោះទេ ។

២. គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវជំនុំជម្រះនៅក្នុងតុលាការមួយទៀត ចំពោះបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌដែលបានចែងនៅក្នុងមាត្រា៥ ដោយជននោះត្រូវបានតុលាការសំរេចឱ្យមានពិរុទ្ធភាព ឬគ្មានពិរុទ្ធភាពរួចទៅហើយនោះទេ ។

៣. គ្មានជនណាម្នាក់ ដែលត្រូវបានជំនុំជម្រះដោយតុលាការមួយផ្សេងទៀតចំពោះការប្រព្រឹត្តដែលបានពណ៌នាផងដែរនៅក្នុងមាត្រា ៦, ៧ ឬ ៨ ត្រូវជំនុំជម្រះដោយតុលាការទាក់ទងទៅលើការប្រព្រឹត្តដូចគ្នាតែមួយទេ លើកលែងតែដំណើរការទាំងឡាយនៅក្នុងតុលាការមួយផ្សេងទៀតនោះ:

(ក). ត្រូវបានធ្វើឡើងសំរាប់គោលបំណងលាក់បាំងជនដែលពាក់ព័ន្ធ ពីការទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌ សំរាប់បទល្មើសដែលឋិតនៅក្នុងយុត្តាធិការនៃតុលាការនោះ ។ ឬ

(ខ). បើមិនអញ្ចឹងទេ ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយគ្មានឯករាជ្យ ឬ ដោយគ្មានភាពឥតលំអៀងស្របតាមបទដ្ឋាននៃដំណើរនីតិវិធីដែលទទួលស្គាល់ដោយច្បាប់អន្តរជាតិហើយ ត្រូវបានធ្វើឡើង

---

[១៩] ការគូសបញ្ជាក់បន្ថែម

តាមរបៀបមួយដែលក្នុងកាលៈទេសៈនានា មិនស្របតាមចេតនានាំខ្លួនជនដែលពាក់ព័ន្ធនោះមករកយុត្តិធម៌[២០] ។

ខ. ការពិភាក្សា

១៧. គោលការណ៍អំពីការជំនុំជម្រះតែមួយលើកនេះ[២១] ត្រូវគេទទួលស្គាល់ជាលក្ខណៈអន្តរជាតិយ៉ាងទូលំទូលាយ ប៉ុន្តែគោលការណ៍នេះត្រូវកំណត់ជាពិសេសត្រឹមកំរិតថ្នាក់ជាតិ ។ ដោយបង្កើតឱ្យមានសាលាក្តីអន្តរជាតិពិសេស និងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ការមិនអនុវត្តតាមទំលៀមទំលាប់នៅកំរិតអន្តរជាតិត្រូវបានគេកំពុងចោទជាសំណួរ ។

ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយការកាត់ទោសដែលធ្វើឡើងនៅឆ្នាំ១៩៧៩ គឺមិនមែនជាការកាត់ទោសលក្ខណៈជាអន្តរជាតិទេ វាគ្រាន់តែជាសេចក្តីសំរេចដោយកម្ពុជាតែឯង ។

ដើម្បីធ្វើការបកស្រាយគោលការណ៍អំពីការជំនុំជម្រះតែមួយលើក និងអញ្ញត្រកម្មដែលគេទទួលស្គាល់ជាលក្ខណៈអន្តរជាតិរបស់គោលការណ៍នេះ ច្បាប់លក្ខន្តិកៈនៃសាលាក្តីអន្តរជាតិគួរយកមកពិចារណា ។

---

២០ ការគួសបញ្ជាក់បន្ថែម

២១ សន្ធិសញ្ញាជា"សកល" (គឺថា មិនមែនមានត្រឹមតែនៅទ្វីបអ៊ឺរ៉ុបទេ) ជាឧទាហរណ៍ សុពលភាពអនុសញ្ញាអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស O.A.S Treaty Series លេខ ៣៦ ១៤៤.U.N.T.S ១២៣ មាត្រា ៨ កថាខ័ណ្ឌ ៤ វិធានអប្បរមាបទដ្ឋាន អ.ស.ប សំរាប់ការព្យាបាលអ្នកទោស (វិធាន ៣០ ចំនុចទី ១) អនុសញ្ញាជាសកលស្តីពីការបោះពុម្ពផ្សាយរឿងអាសអាភាស (មាត្រា ២ កថាខ័ណ្ឌ២)

និងអនុសញ្ញាពិសេសស្តីពីគ្រឿងញៀន ឆ្នាំ១៩៦១ (មាត្រា ៣៦-២-ក-IV-)) ជាងនេះទៅទៀតគោលការណ៍នេះឃើញមាននៅក្នុងក្រម ឬធម្មនុញ្ញជាតិជាច្រើន ។

អនុសញ្ញា Schengen អ៊ឺរ៉ុប ចែងក្នុងមាត្រា ៥៤ថា "ជនណាដែលត្រូវគេវិនិច្ឆ័យទោសជាស្ថាពរដោយភាគីហត្ថលេខី មិនអាចត្រូវគេកាត់ទោសដោយភាគីហត្ថលេខីមួយទៀតបានទេចំពោះបទល្មើសដដែល ដោយហេតុថាជនត្រូវចោទនោះត្រូវបានកាត់ទោសរួចហើយ ឬ អនុវត្តទោសរួចហើយ ឬកំពុងអនុវត្តទោស ឬគេអាចលែងអនុវត្តតាមច្បាប់ដែលគេកាត់ទោសនៃរដ្ឋហត្ថលេខីទៀតទេ" ។

តុលាការយុត្តិធម៌អ៊ឺរ៉ុបបានលើកឡើងនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេច Hüseyin Gözütök and Klaus Brügge ចុះថ្ងៃទី ១១ កុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៣ រឿងក្តីរួមគ្នា C-១៨៧/០១ a. C-៣៨៥/០១ ថាមិនមានការជាប់ទាក់ទងដ៏ចំបាច់ ដែលថារដ្ឋជាសមាជិកត្រូវមានការទុកចិត្តគ្នាទៅវិញទៅមកនៅក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ព្រហ្មទណ្ឌរបស់ពួកគេ ហើយថារដ្ឋជាសមាជិកនីមួយៗត្រូវទទួលស្គាល់ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌដែលនៅជាធរមាននៅក្នុងបណ្តារដ្ឋជាសមាជិកដ៏ទៀត ទោះបីជាលទ្ធផលខុសគ្នាក៏ដោយ ប្រសិនបើច្បាប់ជាតិផ្ទាល់របស់រដ្ឋជាសមាជិកត្រូវគេអនុវត្ត កថាខ័ណ្ឌ៣៣ នៃសេចក្តីសម្រេចនេះ

១៨. យោងតាមគោលការណ៍នៃការទទួលស្គាល់ សារៈប្រយោជន៍ផ្លូវច្បាប់ដ៏សំខាន់នៃការអនុវត្តការជំនុំជម្រះតែមួយលើកនៅក្នុងប្រព័ន្ធភាគច្រើន គឺជាការហាមប្រាម (និងមិនអនុញ្ញាត) ឱ្យមានការកាត់ទោសជាបន្តបន្ទាប់ដោយផ្អែកលើអង្គហេតុតែមួយ[២២] ។

១៩. ទាក់ទងទៅនឹងអត្ថន័យនៃពាក្យ Idem បណ្ដាប្រទេសភាគច្រើនបានកំណត់និយមន័យពាក្យនេះថាជា *ព្រឹត្តការណ៍ជាក់ស្ដែងជាប្រវត្តិសាស្ត្រ* ដែលជាផ្នែកមួយនៃការជំនុំជម្រះពីពេលមុនមក[២៣] ។ បណ្ដាប្រទេសផ្សេងទៀតផ្ដោតលើបទល្មើសឧក្រិដ្ឋដែលគេងាយសំគាល់[២៤] ។ ប៉ុន្តែបើយោងតាមក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ដែលជាច្បាប់នៅជាធរមានហើយមានចែងច្បាស់ទាក់ទងទៅនឹងចំនុចនេះ ដែលថាគេមិនអនុញ្ញាតឱ្យមានការកាត់ទោសជនណាម្នាក់ឡើងវិញបានចំពោះអង្គហេតុតែមួយ តែគេអាចធ្វើទៅបានក្នុងករណីលក្ខណៈសម្បត្តិផ្លូវច្បាប់ផ្សេងទៀត ។ បញ្ញត្តិនេះស្របនឹងច្បាប់នៃប្រទេសផ្សេងទៀតហើយមិនផ្ទុយនឹងបទដ្ឋានអន្តរជាតិដែរ ។

២០. ការអះអាងរបស់ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត[២៥] ដែលថាការកាត់ទោសត្រួតគ្នាអាចធ្វើទៅបានចំពោះអំពើដូចគ្នា ទោះបីបើជនជាប់ពាក់ព័ន្ធត្រូវបានកាត់ទោសរួចហើយ ហើយមិនស្របទៅនឹងច្បាប់អន្តរជាតិ ឬ ច្បាប់ករណី[២៦] ។ ការចោទប្រកាន់ត្រួតគ្នា អាចធ្វើទៅបាននៅក្នុងការជំនុំជម្រះដដែលណាដែលអំពើមួយអាចត្រូវបានបង្រួមតាមលក្ខណៈផ្លូវច្បាប់ផ្សេងគ្នា ។

២១. លក្ខន្តិកៈនៃសាលាជម្រះក្ដីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសំរាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី (ICTY) នៃសាលាជម្រះក្ដីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសំរាប់រ៉ូវ៉ាន់ដា (ICTR) និងនៃតុលាការពិសេសសំរាប់សៀរ៉ាឡេអូន (SCSL)

---

[២២] ដូចគ្នាអញ្ចឹងដែរ តុលាការយុត្តិធម៌អឺរ៉ុប ក្នុងរឿងក្ដីប្រឆាំង Leopold Henri Van Esbroeck C-៤៣៦/០៤ ចុះថ្ងៃទី ៩ មីនា ២០០៦ កថាខ័ណ្ឌ២ នៃសេចក្ដីសង្ខេប "បទល្មើស.......ត្រូវគេបកស្រាយ......ជាការសំគាល់នៃអំពើជាសត្យានុម័ត ដែលគេយល់ថាជាការកើតមាននៅក្នុងអង្គហេតុជាច្រើន ដែលស៊ីសង្វាក់គ្នា ដោយគ្មានការចាត់ប្រភេទនៃអំពើដែលផ្ដល់ដល់ពួកគេ ឬការពារផលប្រយោជន៍ផ្លូវច្បាប់"

[២៣] José Luis de Lacuesta យុត្តាធិការព្រហ្មទណ្ឌជាតិ និងអន្តរជាតិដែលកើតឡើងស្របគ្នា និងគោលការណ៍អំពី "ការជំនុំជម្រះតែមួយលើក របាយការណ៍ទូទៅនៅក្នុង Revue ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ២០០២ volume ៧៣ ទំព័រ៧០៧ paras ១៩ ដោយប្រៀបធៀបទៅនឹងបណ្ដាប្រទេសជាច្រើន

[២៤] ចូរមើល កំណត់សំគាល់លេខ ២២ supra កថាខ័ណ្ឌ ២០

[២៥] ដីកាឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន ឯកសារតុលាការ C២២ កថាខ័ណ្ឌ ៨ និង ៩

[២៦] រឿងក្ដីទាំងនេះត្រូវគេដកស្រង់ក្រោមលេខយោងពីលេខ៣ ដល់ លេខ៥ ក្នុងដីកាឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន ដែលនិយាយយោងទៅកន្លែងដទៃទៀត

00189494

C22/I/35

(មាត្រា ១០ (២), ៩ (២) និង ៩ (២) ដាច់ដោយឡែកពីគ្នា) អនុញ្ញាតិឱ្យមានការជំនុំជម្រះសារជាថ្មីឡើងវិញនៅចំពោះមុនសាលាក្តីពិសេសអន្តរជាតិបាន តែករណីណាដែលការប្រព្រឹត្តនេះត្រូវបានគេចាត់ទុកដោយឡែកថាជា "បទឧក្រិដ្ឋធម្មតា" ឬមួយតុលាការជាតិមិនបានធ្វើកាត់ទោសដោយម៉ត់ចត់ ដោយលំអៀង ឬមិនឯករាជ្យ ឬប្រសិនបើការអន្តរាគមន៍របស់តុលាការប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីបិទបាំងជនត្រូវចោទប្រឆាំងនឹងសេក្តីថ្លែងការណ៍នៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ។

អញ្ញត្រកម្មដែលបានរៀបរាប់ចេញពីគោលការណ៍នៃការជំនុំជម្រះតែមួយលើក ប្រើជាជំរើសដូចគេបានគូសបញ្ជាក់ដោយពាក្យ "ឬ" មួយណាក៏បានមិនត្រួតគ្នាទេ។

២២. ទាក់ទងនឹងមាត្រា ២០ (៣) ចំនុច (ក) និង (ខ) នៃលក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម នៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌ អន្តរជាតិ បទបញ្ញត្តិនានាចំពោះអញ្ញត្រកម្មគឺមានដូចតទៅៈ ប្រសិនបើតុលាការផ្សេងមួយទៀតលាក់បាំងជនដែលពាក់ព័ន្ធ ឬ ប្រសិនបើការជំនុំជម្រះនេះបានប្រព្រឹត្តទៅដោយដោយមិនឯករាជ្យ ឬដោយលំអៀង ផ្ទុយទៅនឹងបទដ្ឋាននីតិវិធីដែលទទួលស្គាល់ដោយច្បាប់អន្តរជាតិ ហើយត្រូវបានធ្វើឡើងតាមរបៀបមួយដែលមិនស្របតាមចេតនានាំខ្លួនជនដែលពាក់ព័ន្ធនោះមករកយុត្តិធម៌ ។

អញ្ញត្រកម្មទីមួយទាក់ទងនឹងពាក្យ "ការជំនុំជម្រះធ្វើឱ្យតែបាន" ដែលមានគោលបំណងលាក់បាំងជនដែលពាក់ព័ន្ធ។

អញ្ញត្រកម្មទីពីរសំដៅទៅរកបទដ្ឋាននីតិវិធីត្រឹមត្រូវដែលមានលក្ខណៈមិនលំអៀង និងអាចវាស់វែងបាន ហើយអាចវាយតម្លៃបានដោយតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ។

ប៉ុន្តែការពិនិត្យឱ្យស៊ីជម្រៅនៃកាលៈទេសៈនេះ អាចឈានទៅដល់ការសំរេចតាមផ្លូវណាមួយក៏បាន។ គេអាចធ្វើការកាត់សេចក្តីប្រឆាំងនឹងជនត្រូវចោទ ប្រសិនបើគេសន្និដ្ឋានថាតាមមធ្យោយនេះជនត្រូវចោទត្រូវរួចខ្លួន ឬត្រូវទទួលទោសស្រាល។

ប៉ុន្តែការសំរេចអាចធ្វើទៅតាមបំណងរបស់ជនត្រូវចោទបានដែរ ប្រសិនបើគេសន្និដ្ឋានថាជនត្រូវចោទមិនបានទទួលការជំនុំជម្រះត្រឹមត្រូវ ដូច្នេះតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិនឹងប្រែក្លាយទៅជាស្ថាប័នមួយដើម្បីការពារសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានរបស់ជនត្រូវចោទ[២៧] ។

---

២៧ Dionysios Spinellis របាយការណ៍ (សកល) គោលការណ៍នៃការជំនុំជម្រះទោសតែមួយលើកក្នុងលិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិ ការពិនិត្យសើរើជាអន្តរជាតិ នៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ២00២ "Volume ៧៣" ១១៤៥ (១១៦០)

ប៉ុន្តែ "ការមានចេតនានាំខ្លួនជនណាម្នាក់មករកយុត្តិធម៌" ហើយនិង "ការលាក់បាំងជនដែលពាក់ព័ន្ធ" នៅពេលដែលអង្គហេតុលំអៀងអាចជាការពិបាកក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាង។

ទោះបីជាក្នុងលក្ខន្តិកៈនេះ ការមានចេតនានៃការជំនុំជម្រះជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងពាក្យថា "និង" ជាមួយនឹងបញ្ញត្តិផ្សេងទៀតដូចជាដំណើរការនីតិវិធី ភាពឥតលំអៀង ឬឯករាជ្យក៏ដោយ ក៏លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៃចេតនាតិចតួចនេះត្រូវតែជារឿងបន្ទាប់បន្សំ។

២៣. អាស្រ័យហេតុនេះ ការជំនុំជម្រះឆ្នាំ ១៩៧៩ ត្រូវតែពិនិត្យឱ្យបានស៊ីជម្រៅ ដើម្បីកំណត់ថាតើការផ្តន្ទាទោសលើកមុនរបស់ជនត្រូវចោទ គឺជាការរារាំងដល់ការកាត់ទោសនៅពេលបច្ចុប្បន្នឬអត់។

គ. ការជំនុំជម្រះឆ្នាំ ១៩៧៩

២៤. កំណត់សំគាល់បឋម

គួរពិនិត្យពិចារណាដែលថាការកាត់សេចក្តីឆ្នាំ ១៩៧៩ គឺជាការជំនុំជម្រះបទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍ដំបូងបន្ទាប់ពីការជំនុំជម្រះនៅ "ទីក្រុងតូក្យូ និងណឺរំបឺ" (Tokyo and Nuremberg)។ ថ្វីត្បិតតែតុលាការឆ្នាំ ១៩៧៩ ត្រូវបានបង្កើតឡើង ហើយមានសមិទ្ធិផលក្នុងការប្រមូលភស្តុតាងក៏ដោយ ប៉ុន្តែតុលាការនេះមិនមានសមត្ថកិច្ច និងលក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ទេ ស្ថិតក្នុងស្ថានភាពដែលប្រទេសកម្ពុជានាពេលនោះប្រព័ន្ធច្បាប់មិនត្រូវបានបង្កើតនៅឡើយ និងមិនមានចៅក្រមវិជ្ជាជីវៈត្រឹមត្រូវចូលរួមនៅក្នុងដំណើរការកាត់ក្តីនេះ ហើយស្ថានភាពនាពេលនោះកំពុងស្ថិតនៅក្នុងភាពចំរូងចំរាស់។

លោក John Quigley អ្នកសង្កេតការណ៍ និងអ្នកជំនាញអន្តរជាតិបានកត់សម្គាល់ថា "នៅពេលដែលគេរៀបចំសវនាការនោះ ទីក្រុងភ្នំពេញ គឺជាទីក្រុងខ្មោច ទទេស្អាតគ្មានមនុស្សរស់នៅដោយសារខ្មែរក្រហម។ ប្រតិកម្មដំបូងរបស់ខ្ញុំ នៅពេលដែលខ្ញុំមកដល់ទីក្រុងភ្នំពេញ គឺខ្ញុំឆ្ងល់ថាហេតុអ្វីបានជាគេខ្វល់ខ្វាយបង្កើតឱ្យមានសវនាការនេះធ្វើអី បើជីវភាពរបស់ប្រជាជនមិនទាន់ស្តារឱ្យធម្មតាវិញផង។[២៨]" សាវនការបានផ្តល់ឱកាសឱ្យសាក្សី និងជនរងគ្រោះ (រួមទាំង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី) ឱ្យផ្តល់សក្ខីភាពអំពីទុក្ខវេទនារបស់ពួកគេ។ បើទោះជាមានការខំប្រឹងប្រែងឱ្យការកាត់ទោសឆ្នាំ ១៩៧៩

---

២៨ សូមមើលកថាខណ្ឌទី ៨ ទំព័រ ១

ភ្លាមក៏ដោយ "វាគឺជាចរន្តនៃសង្គ្រាមត្រជាក់ដែលរុញច្រានឱ្យមានការជំនុំជម្រះនេះ[២៩] ហើយគ្មាននរណាអើពើនឹងការកាត់ក្តីដោយខ្មែរខ្លួនឯងនោះទេ"[៣០]។ ដូច្នេះទើបមានទាំងការជំរុញ និងការគាំទ្រជាលក្ខណៈអន្តរជាតិក្នុងការប៉ុនប៉ងនាំជនទទួលខុសត្រូវទៅកាត់ទោសឡើងវិញឱ្យបានត្រឹមត្រូវ។

(១). យោងតាមមាត្រា ១៤ (៣) ចំនុច (ខ) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ[៣១] ជនត្រូវចោទ "ត្រូវមានពេលវេលាព្រមទាំងការសំរួលគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីរៀបចំការការពារខ្លួន និងទាក់ទងជាមួយមេធាវីដែលខ្លួនជ្រើសរើស"។

មូលដ្ឋានច្បាប់ដែលអង្គជំនុំជម្រះឆ្នាំ ១៩៧៩ យោងនោះ គឺក្រឹតច្បាប់លេខ ០១ ចុះថ្ងៃទី ១៥ កក្កដា ឆ្នាំ១៩៧៩ ការចោទប្រកាន់ធ្វើនៅថ្ងៃ ៣០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៧៩ ហើយសវនាការចាប់បើកនៅថ្ងៃទី១៥ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៧៩។[៣២] ជាក់ស្តែង គេមិនបានផ្តល់ពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់ឱ្យជនត្រូវចោទការពារខ្លួនចំពោះមុខច្បាប់ទេ។ នេះគឺជាការរំលោភសិទ្ធិជនត្រូវចោទ ដែលទទួលការជំនុំជម្រះតែពីរសប្តាហ៍បន្ទាប់ពីការចោទប្រកាន់ និងតែរយៈពេលមួយខែបន្ទាប់ពីចេញក្រឹត្រច្បាប់។ ការការពារខ្លួនចំពោះមុខច្បាប់ដ៏មិត់ចត់ក្នុងរឿងក្តីដ៏ធំបែបនេះមិនអាចប្រព្រឹត្តទៅបានទេក្នុងរយៈពេល៤សប្តាហ៍នោះ។ សហមេធាវីការពារក្តីបានលើកឡើងក្នុងសារណាថា មានការរំលោភគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៤ (៣) ចំនុច (ខ)។

(២). យោងតាមក្រឹតច្បាប់លេខ ២៥[៣៣] តុលាការមានសមាសភាពមកពី " ទីប្រឹក្សាតុលាការចំនួន ១០នាក់"។ សមមិត្ត កែវ ចន្ទា ប្រធានតុលាការ ដែលជាសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាបដិវត្តន៍កម្ពុជា និង ជារដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងឃោសនាកា វប្បធម៌ និងព័ត៌មាន។ ក្នុងចំណោមចៅក្រមបម្រុង និងចៅក្រមប្រឹក្សាមួយចំនួនមានសញ្ញាបត្រ័ច្បាប់ ហើយធ្លាប់ប្រកបវិជ្ជាជីវៈនេះមុនរបបខ្មែរ

---

២៩ បន្ថែមដោយអ្នកសរសេរអត្ថបទនេះ

៣០ "រួចខ្លួនពីបទប្រល័យពូជសាសន៍?" ដោយ Tom Fawthrop and Helen Javis 2005

៣១ មាត្រា ៣៣ថ្មីនៃច្បាប់ស្តីពី ការបង្កើតអ.វ.ត.ក ចែងយោងទៅមាត្រា ១៤ នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ

៣២ សូមមើលកំណត់សម្គាល់ Supra លេខ ៨ ទំព័រ៤៥-៤៧ ទំព័រ៤៦៣-៤៨៨ ទំព័រ៥២៣

៣៣ សូមមើលកំណត់សម្គាល់ Supra លេខ ៨ ទំព័រ៥០-៥១

ក្រហម។[៣៤] ប៉ុន្តែតុលាការបដិវត្តន៍ប្រជាជនកម្ពុជានៅពេលនោះ គឺដូចសាលាជំរះក្តីរបស់ប្រជាជនដែលមកពីផ្នែកផ្សេងៗជាច្រើននៃសង្គមស៊ីវិលជាជាងតុលាការដែលមានវិជ្ជជីវៈត្រឹមត្រូវ។ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរទាំងនេះ តុលាការប្រជាជនដែលមានសមាសភាពភាគច្រើនមកពីប្រជាជនធម្មតាមិនសមជាស្ថាប័នដែលអនុវត្តនីតិរដ្ឋនោះទេ។ សមាសភាពតុលាការនេះបង្ហាញរួចទៅហើយថា វាជាស្ថាប័នដែលមានការលើកទឹកចិត្តផ្នែកនយោបាយជាជាងតុលាការឯករាជ្យ អព្យាក្រឹត ឥតលំអៀង។

(៣). តុលាការឆ្នាំ ១៩៧៩ គឺជាតុលាការជំនុំជម្រះក្តីលើកទីមួយ និងជាលើកចុងក្រោយ (បិទផ្លូវតវ៉ា)[៣៥]។ សិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍ដូចដែលមានចែង ក្នុងមាត្រា ៦ នៃកតិកាសញ្ញាការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងសេរីភាពជាមូលដ្ឋាន[៣៦] ព្រមទាំងមានចែងក្នុងកតិការសញ្ញាផ្សេងទៀតត្រូវបានគេរំលោភបំពាន។ បើទោះបីជាសិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍មិនមែនជាសិទ្ធិដាច់ខាតក្នុងករណី ដែលតុលាការកំពូលបានសម្រេចក៏ដោយ ប៉ុន្តែករណីនេះតុលាការនេះគួតែមានចៅក្រមវិជ្ជាជីវៈហើយអាចបំពេញការងារប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាព[៣៧]។ នៅក្នុងរឿងក្តីបច្ចុប្បន្ន ជនត្រូវចោទត្រូវបានកាត់ទោស

---

[៣៤] គោលការណ៍កាត់ក្តីដោយយុត្តិធម៌ របស់វិទ្យាស្ថានខ្មែរដើម្បីលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ http://www.khmerrough.com/pdf/FairTrialPrinciples160606.pdf, page 3 បើកនៅថ្ងៃទី ២ ឧសភា ២០០៨ ម៉ោង ១៦:០០

[៣៥] សូមមើលកំណត់សម្គាល់ Supra លេខ ៨ ទំព័រ ៥២៣

[៣៦] កតិការសញ្ញាការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងសេរីភាពជាមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ១៩៥០ រួមបញ្ចូលជាមួយមាត្រា២នៃពិធីសារលេខ៧ នៃកតិការសញ្ញាការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងសេរីភាពជាមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ១៩៨៤ និងមាត្រា ២នៃកតិការសញ្ញានេះ:" សិទ្ធិប្តឹងឧទរណ៍ករណីព្រហ្មទណ្ឌចែងថា : ១. ជនគ្រប់រូបដែលត្រូវបានតុលាការផ្តន្ទាទោសពីបទ ថាបានប្រព្រឹត្តិបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ ជននោះមានសិទ្ធិស្នើរសុំឱ្យតុលាការថ្នាក់លើសើរើ ការផ្តន្ទាទោស ឬការកាត់ទោសមកលើខ្លួនបាន។ . ការប្រើប្រាស់ សិទ្ធិនេះ រួមទាំងការលើកឡើងមូលហេតុនានាត្រូវតែគោរពតាមច្បាប់។ ២. គេអាចលើកលែងមិនអនុវត្តសិទ្ធិនេះចំពោះបទល្មើសស្រាលៗ ដូចដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ រឺក្នុងករណីដែលការកាត់ទោសនោះធ្វើឡើងលើកដំបូងដោយតុលាការជាន់ខ្ពស់ រឺបុគ្គលដែលគេកាត់ទោស ធ្វើតាមការប្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងការសំរេចឱ្យរួចខ្លួន។" សិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍ មានចែងនៅក្នុង ECHR ពិធីសារ ៧ មាត្រា២ ក្នុងកតិការសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយ មាត្រា ១៤(៥)។

[៣៧] សូមមើលកំណត់សម្គាល់ Supra លេខ ៨ ទំព័រ ៨ របស់ John Quigley ដោយត្រូវគេអញ្ជើញឱ្យធ្វើជាអ្នកជំនាញការអន្តរជាតិ និងធ្លាប់មានបទពិសោធន៍ផ្នែកច្បាប់ អន្តរជាតិ និងក្នុងស្ថាប័នមេធាវីអាមេរិច ដែលផ្តោតលើបញ្ហាប្រល័យពូជន៏សាសន៍ John Quigley បានសន្និដ្ឋានថា: "មកដល់ត្រឹមខែសីហា ឆ្នាំ១៩៧៩ គ្មានអ្នកណាប្រកបវិជ្ជាជីវៈច្បាប់ នៅក្នុងប្រទេសនេះទេ ហើយក៏គ្មានតុលាការធម្មតាទៀត។ គ្មានបុគ្គលិកណាម្នាក់ដែលមានចំណេះដឹងតាមបែបវិទ្យាសាស្ត្រស្តីពី ការប្រមូលភស្តុតាង។ លើសពីនេះ ការរើសអើងប្រឆាំងនឹងជនដែលគេចោទប្រកាន់ គឺជៀសមិនរួចទេក្នុងស្ថានភាពបែបនេះ....។ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៩ វាមានការពិបាកក្នុងការស្វែងរកជនកម្ពុជាដែលមិនបានគិតទុកជាមុនថា ប៉ុល ពត និង អៀង សារី គ្មានទោសនោះ។

00189498

ដោយតុលាការប្រជាជនបដិវត្តន៍កម្ពុជាដែលមិនស្របទៅតាមបទដ្ឋាននៃតុលាការដែលមានវិជ្ជាជីវៈ។ ដូច្នេះសិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍ មិនត្រូវបានគេផ្តល់ឱ្យជនដែលគេកាត់ទោស ហើយនេះជាការរំលោភទៅលើសិទ្ធិរបស់ពួកគេ ដូចដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងកតិកាសញ្ញាខាងលើ។

(៤). ពាក្យដែលគេប្រើនៅក្នុងក្រឹតច្បាប់ដែលបង្កើតតុលាការនេះដូចជា "បនប៉ុល ពត អៀង សារី" បង្ហាញថាតុលាការនេះ មិនត្រឹមតែលំអៀងទេ ថែមទាំងមិនឯករាជ្យទៀត[៣៨]។ ពាក្យនេះបង្ហាញឱ្យឃើញច្បាស់ថាតុលាការបដិវត្តន៍ប្រជាជនកម្ពុជា មានភាពលំអៀង ហើយបុរេនិច្ឆ័យ។
ដូចនេះសិទ្ធិរបស់ជនត្រូវចោទ និងទណ្ឌិត ក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយតុលាការដែលមិនលំអៀង និង ឯករាជ្យត្រូវគេរំលោភ។

(៥). សាក្សីមិនត្រូវបានគេសួរដេញដោលដោយម៉ត់ចត់ និងល្អិតល្អន់ឡើយនៅពេលសវនាការ។ មេធាវីការពារក្តីបាន ប្រើសិទ្ធិរបស់ខ្លួនតែបន្តិចបន្តួចប៉ុណ្ណោះ។ នេះបង្ហាញថាមេធាវីការពារក្តីមិនបានបំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួនដោយយកចិត្តទុកដាក់ទេ[៣៩] ហើយគ្រាន់តែបង្ហាញចំណាប់អារម្មណ៍ថាការជំនុំជម្រះនេះស្របតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ។

(៦). ចៅក្រមម្នាក់ក្នុងចំណោមចៅក្រមកាត់សេចក្តីទាំង១០រូប បានដាក់បញ្ចូលសេចក្តីថ្លែងការណ៍ដោយអះអាងថាខ្លួនជាជនរងគ្រោះ[៤០] ចំណែកចៅក្រមម្នាក់ទៀតដែលជាវេជ្ជបណ្ឌិតបានសរសេរក្នុងរបាយការណ៍អំពីផលប៉ះពាល់នៃគោលនយោបាយខ្មែរក្រហមទៅលើសុខភាពកុមារ[៤១]។ ឧទាហរណ៍ទាំងនេះបង្ហាញថាមានការលំអៀងប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ និងក្រោយមកផ្តន្ទាទោសឱ្យទទួលខុសត្រូវតែតំបន់ណាមួយប៉ុណ្ណោះ ហើយក៏បង្ហាញផងដែលថាការជំនុំជម្រះនោះ មិនឯករាជ្យ និងលំអៀង។

---

[៣៨] ទោះបីជាបែបនេះក៏ដោយគេមិនដឹងថា តើតុលាការនេះដោះស្រាយតាមរបៀបផ្លូវកាត់ដូចក្នុងការជំនុំជម្រះប្រឆាំងនឹង "Baader-Meinhof_Bnde" នៅអាល្លឺម៉ង់ក្នុងទសវត្សទី៧០។ ការជំនុំជម្រះនាពេលនោះទទួលរងការរិះគន់យ៉ាងខ្លាំងថាមានភាពលំអៀង។

[៣៩] សូមមើលកំណត់សម្គាល់ Supra លេខ ៨ ទំព័រ១៥

[៤០] សូមមើលកំណត់សម្គាល់ Supra លេខ ៨ ទំព័រ៨

[៤១] សូមមើលកំណត់សម្គាល់ Supra លេខ៣៥

(៧). ការជំនុំជម្រះឆ្នាំ ១៩៧៩ កើតឡើងដោយមានការជំរុញផ្នែកនយោបាយ ដើម្បីឱ្យអន្តរជាតិទទួលស្គាល់របបថ្មី។ លោក រស់ សាមី ដែលជាមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលបានរិះគន់ក្នុងពិធីបដិសណ្ឋារកិច្ចមួយនៅប្រទេសចិន និងសហរដ្ឋអាមេរិច "ចំពោះការព្យាយាមគ្រប់មធ្យោបាយដើម្បីលាក់បាំង និងផ្តល់ជំនួយដល់ក្រុមដែលនៅសេសសល់ពីបនប៉ុល ពត អៀង សារី ក្នុងបំណងដើម្បីស្តាររបបប្រល័យពូជសាសន៍យង់ឃ្នងនៅកម្ពុជា" ហើយថាការបង្កើតតុលាការ " ដាក់នៅមុខប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជា និង អ្នកស្នេហាសន្តិភាព និងកងកំលាំងប្រដាប់អាវុធអ្នកដែលមានគំនិតជឿនលឿនក្នុងពិភពលោក ដែលជាបញ្ហាបន្ទាន់ដែលនឹងបញ្ចប់ឥទ្ធិពលបនប៉ុល ពត អៀង សារី ហើយទន្ទឹមនឹងនេះទប់ស្កាត់បទឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់ប្រទេសវាតទីនិយមចិនប៉េកាំង និងអំពើដូច១គ្នានោះ"[៤២]។ ជាលទ្ធផល ការជំនុំជម្រះឆ្នាំ១៩៧៩ គឺជាការជំនុំជម្រះមិនឯករាជ្យ និងលំអៀង។ ដូច្នេះការជំនុំជម្រះនេះរំលោភលើបទដ្ឋានអន្តរជាតិនៃ *ភាពមិនលំអៀង* និង *ឯករាជ្យ* ហើយជនជាប់ចោទមិនអាចសំអាងលើការកាត់សេចក្តីនេះ និងអះអាងថាខ្លួនត្រូវគេកាត់ទោសរួចហើយនោះទេ[៤៣]។

២៥. ក្នុងពេលនោះ ចៅក្រមប្រធានអង្គជំនុំជម្រះ ឆ្នាំ១៩៧៩ លោក កែវ ចន្ទា កាន់តំណែងជារដ្ឋមន្ត្រីឃោសនាការ ព័ត៌មាន និងវប្បធម៌ ហើយក៏ជាប្រធានគណៈកម្មាធិការកិច្ចការច្បាប់។ នៅថ្ងៃទី ២៨ កក្កដា ឆ្នាំ១៩៧៩ នៅមុនពេលបើកសវនាការ គាត់បានរៀបចំឱ្យមានសន្និសិទ្ទសារព័ត៌មាន[៤៤] គឺពេលនោះហើយបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថា គាត់មានភាពលំអៀងបែបណា។ ការជំនុំជម្រះនេះត្រូវគេកំណត់មុនរួចជាស្រេចទៅហើយ។ សូមជូនឧទាហរណ៍ខ្លះពីអ្វីដែលគាត់បាននិយាយៈ "វាច្បាស់ណាស់ថាបនប៉ុល ពត អៀង សារី បានប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍មិនត្រឹមតែប្រឆាំងទៅលើក្រុមជាតិពន្ធ រឺប្រឆាំងទៅលើប្រជាជនក្នុងសង្គមគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងប្រឆាំងប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាទាំងមូលទៀតផង[៤៥]។ បនប៉ុល ពត អៀង សារី បានប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងប្រជាជនទូទាំង

---

[៤២] សូមមើលកំណត់សម្គាល់ Supra លេខ ៨ ទំព័រ៨

[៤៣] សារណារបស់ អៀង សារី ចុះថ្ងៃទី ៧ ខែមេសា ២០០៨ កថាខណ្ឌ១១-២៥ ERN00១៧៧២៦៥-00១៧៧២៨០ ឯកសារតុលាការលេខ: C២២/I/២៦

[៤៤] សូមមើលកំណត់សម្គាល់ Supra លេខ ៨ ទំព័រ៤៧ ដល់៤៩ ឯកសារដែលជាសន្ទរកថារបស់ កែវ ចន្ទា

[៤៥] សូមមើលកំណត់សម្គាល់ Supra លេខ ៨ ទំព័រ៤៨ ការគូសបញ្ជាក់បន្ថែម

ប្រទេសរបស់ខ្លួន[៤៦]។ ហេតុដូច្នេះហើយ ហេតុការណ៍នេះបានបង្ហាញថាអង្គជំនុំម្រះ គឺលំអៀង និងមិនមានឯករាជ្យទាល់តែសោះ។ គោលការណ៍សន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស ជាទូទៅ និងសំខាន់ ដែលគេទទួលស្គាល់ទូទាំងពិភពលោកត្រូវគេរំលោភបំពានទាំងស្រុង។

២៦. ដោយមានចៅក្រមជាប្រធានលំអៀង បញ្ញត្តិផ្សេងទៀតហាក់ដូចជារំលោភសិទ្ធិជនជាប់ចោទក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយតុលាការដែលមិនលំអៀង និងឯករាជ្យ។ នៅថ្ងៃទី៤ សីហា ឆ្នាំ១៩៧៩ ចៅក្រមប្រធានក្រុមប្រឹក្សា កែវ ចន្ទា បានសម្រេចអំពីនីតិវិធីជំនុំជម្រះ ហើយបានចេញសេចក្តីថ្លែងការណ៍មួយថា"ព្រះរាជអាជ្ញា ជនជាប់ចោទ និងមេធាវី គ្មានសិទ្ធិសួរនាំអំពីការផ្លាស់ប្តូរសមាសភាពចៅក្រមតុលាការបដិវត្តន៍ប្រជាជនទេ។"[៤៧]

ដូច្នេះ ការជំទាស់នឹងចៅក្រមប្រធានត្រូវបានគេបដិសេធរួចទៅហើយនៅក្នុងនីតិវិធីជំនុំជម្រះ។

២៧. ភាពទុកចិត្តបានទៅលើសាក្សីក៏ត្រូវបានគេចោទសួរផងដែរ។ ការលើកឡើងខ្លះរួមទាំងការប្រកាសពីភាពស្មោះត្រង់ ចំពោះរដ្ឋាភិបាល ដូចជាការសម្តែងការដឹងគុណចំពោះរដ្ឋាភិបាលថ្មី និងកងទ័ពរំដោះ។ សាក្សីជាច្រើនប្រើពាក្យដោយឡែករបស់រដ្ឋាភិបាលថ្មី។ ប្រការនេះបង្ហាញឱ្យឃើញចំណាប់អារម្មណ៍ថាសាក្សីចង់ផ្តាច់ខ្លួនឱ្យឆ្ងាយពីរបបចាស់ ហើយចង់បង្កើតទំនាក់ទំនងល្អជាមួយរដ្ឋាភិបាលថ្មី។[៤៨] ដូច្នោះគេថាក្នុងស្ថានភាពបែបនេះ និងបរិយាកាសនៃសង្គ្រាមត្រជាក់សាក្សីខ្លះ"អាចបន្ថែមបន្ថយអង្គហេតុដើម្បីការពារការអះអាងរបស់គេ"។[៤៩]

២៨. ការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរជាច្រើនលើសិទ្ធិជនជាប់ចោទ នាំឱ្យយើងឈានដល់ការសន្និដ្ឋានថាការជំនុំជម្រះការពីមុនមិនអាចមានអនុភាពមកដល់បច្ចុប្បន្នទេ។ គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋាននៃការទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយតុលាការឯករាជ្យ និងឥតលំអៀងត្រូវគេរំលោភបំពាន។[៥០]

---

៤៦ សូមមើលកំណត់សម្គាល់ Supra លេខ ៨ ទំព័រ៤៩ ការគូសបញ្ជាក់បន្ថែម

៤៧ សូមមើលកំណត់សម្គាល់ Supra លេខ ៨ ទំព័រ៤៣ បញ្ញត្តិ I.៣

៤៨ សូមមើលកំណត់សម្គាល់ Supra លេខ ៨ ទំព័រ១៥

៤៩ សូមមើលកំណត់សម្គាល់ Supra លេខ ៨ ទំព័រ១៥

៥០ មេធាវីខាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានការភ្ញាក់ផ្អើលជាខ្លាំង ពេលដែលបានឃើញភាពផ្ទុយគ្នារបស់ជនត្រូវចោទ ដែលម្តង យោងលើការជំនុំជម្រះឆ្នាំ១៩៧៩ ដែល រំលោភលើសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទយ៉ាងខ្លាំង និងម្យ៉ាងទៀតតវ៉ាពីភាពលំអៀងដែលលើកឡើងដោយ David Boyle និង Stephen Heder

ដូចបានគូសបញ្ជាក់ខាងលើ[៥១] សាលាក្តីពិសេសអន្តរជាតិ និងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិបានចែងនៅក្នុងលក្ខន្តិកៈរបស់ខ្លួននូវអញ្ញត្រកម្មពីគោលការណ៍ជំនុំជម្រះតែមួយលើក នៅក្នុងករណីដែលថាការកាត់ទោសពីមុនលំអៀង ឬមិនឯករាជ្យ។ បទបញ្ញត្តិនេះមិនជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយអង្គហេតុតាមគំនិតរបស់នរណាម្នាក់ដែលមាន "ចេតនាលាក់បាំងជនណាមួយនោះទេ"។

ជនត្រូវចោទមិនអាចយោងឱ្យមានប្រសិទ្ធិភាពទៅរកការកាត់ទោសឆ្នាំ ១៩៧៩ ពីមុនបានទេ ហើយក៏មិនអាចពឹងផ្អែកលើគោលការណ៍ជំនុំជម្រះតែមួយលើកដែរ។

តាមទស្សនៈនេះ បញ្ហាថាតើការកាត់ទោសឆ្នាំ ១៩៧៩ មានអានុភាពលើអង្គហេតុដូចដែលចោទប្រកាន់នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ត ដែរឬទេ ហើយថាតើនិយមន័យនៃបទប្រល័យពូជសាសន៍មិនចាំបាច់ត្រូវយកមកពិភាក្សាដែរឬទេ។

V- ការលើកលែងទោស និងការលើកលែងជាទោសទូទៅប្រទានដោយព្រះមហាក្សត្រ

ក. ច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ និងនិយមន័យ

២៩. រដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា[៥២] បានចែងក្នុងមាត្រា ២៧ ថា "ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់មានព្រះរាជសិទ្ធិបន្ធូបន្ថយទោស ឬលើកលែងទោស"។

មាត្រា ៣៨ វាក្យខ័ណ្ឌ(៧) ចែងថា "ជនជាប់ចោទណាក៏ដោយ ត្រូវទុកជាមនុស្សឥតទោសដរាបណាតុលាការមិនទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ"។

៣០. ច្បាប់ស្តីពីការដាក់ក្រុមកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យឱ្យនៅក្រៅច្បាប់[៥៣] បានចែងក្នុងមាត្រាដទៃទៀតដូចខាងក្រោម:

មាត្រា ៣ : សមាជិកអង្គការនយោបាយ និងកម្លាំងយោធារបស់ក្រុម "កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ" ឬជនណាដែលបានប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋធ្វើមនុស្សឃាតដោយចេតនា ចាប់បង្ខំនារីសេពសន្ថវៈ ប្លន់ទ្រព្យសម្បត្តិ

---

[៥១] ចូរមើលកថាខ័ណ្ឌ ១៥ និង១៦ នៃសារណានេះ

[៥២] រដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ ១៩៩៣ វិសោធនកម្ម ឆ្នាំ ១៩៩៩ ក្នុងកំរងច្បាប់ដែលនៅជាធរមាន នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ខែមករា ឆ្នាំ ២០០២

[៥៣] ច្បាប់ស្តីពីការដាក់ក្រុមកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យឱ្យនៅក្រៅច្បាប់ ១៩៩៤ ក្នុងកំរងច្បាប់ដែលនៅជាធរមាន នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ខែមករា ឆ្នាំ ២០០២

00189502

ប្រជារាស្ត្រ បំផ្លិចបំផ្លាញទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ និងឯកជន។ល។ ត្រូវផ្តន្ទាទោសតាមច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌជាធរមាន។

មាត្រា ៤ : សមាជិកនៃអង្គការនយោបាយ និងកម្លាំងយោធារបស់ក្រុម "កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ" ឬជនណាដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើ :

- ធ្វើសកម្មភាពអបគមន៍
- បំផ្លាញរាជរដ្ឋាភិបាល
- បំផ្លាញអង្គការនៃអំណាចសាធារណៈ
- ញុះញង់ ឬបង្ខំពលរដ្ឋឱ្យកាន់អាវុធប្រឆាំងនឹងអាជ្ញាធរសាធារណៈ ត្រូវចាត់ទុកជាជនឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងនឹងសន្តិសុខក្នុងប្រទេស ហើយត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់គុកពី២0ឆ្នាំ ទៅ ៣0ឆ្នាំ ឬអស់មួយជីវិត។

មាត្រា ៥ : ច្បាប់នេះអនុគ្រោះទុកពេល ៦ ខែ ក្រោយពីចូលជាធរមាន ឱ្យជនជាសមាជិកអង្គការនយោបាយ ឬជាកំលាំងយោធានៃក្រុម "កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ" វិលត្រលប់មករួមរស់ក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដោយមិនយកទោសពៃរ៍ចំពោះបទល្មើសដែលខ្លួនបានប្រព្រឹត"។

មាត្រា ៦ : ចំពោះមេដឹកនាំនៃក្រុម "កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ" មិនអាចមានការអនុគ្រោះដូចមានចែងក្នុងច្បាប់នេះឡើយ។

មាត្រា ៧ : ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់អាចបន្ធូរបន្ថយទោស ឬលើកលែងទោសតាមព្រះរាជសិទ្ធិដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ២៧ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។

៣១. តាមធម្មតា គេផ្តល់*ការលើកលែងទោសជាទូទៅ* ដល់ជនដែលត្រូវគេចោទប្រកាន់ ត្រូវធ្វើឡើងមុនពេលការកាត់ទោសចំពោះបទឧក្រិដ្ឋដែលពួកគេបានប្រព្រឹត្ត ផ្ទុយទៅវិញ*ការលើកលែងទោស* ត្រូវធ្វើឡើងចំពោះអ្នកដែលត្រូវបានគេផ្តន្ទាទោសរួចហើយ។

នៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ន បានថ្វាយព្រះមហាក្សត្រនូវព្រះរាជសិទ្ធិក្នុង*ការលើកលែងទោស* ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ២៧ រីឯ *ការលើកលែងទោសជាទូទៅ* មាត្រា ៩0 នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញដែលបានផ្តល់សមត្ថកិច្ចទៅឱ្យរដ្ឋសភា។

ខ. ប្រសិទ្ធិភាពនៃ "ការលើកលែងទោសជាទូទៅ" ចំពោះការកាត់ទោសតាមច្បាប់ស្តីពី ការដាក់ក្រុមកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យឱ្យនៅក្រៅច្បាប់

៣២. បន្ទាប់ពីអត្ថន័យនៃការលើកលែងទោស ហើយទាក់ទងទៅនឹងបទបញ្ញត្តិនៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញដែលថា មានតែតុលាការទេដែលអាចប្រកាសថាជនណាម្នាក់មានទោស"[៥៤] ។ ព្រះរាជសិទ្ធិរបស់ព្រះមហាក្សត្រត្រូវបានកំណត់ត្រឹមការផ្តល់ការលើកលែងទោសចំពោះជនដែលគេផ្តន្ទាទោសរួចហើយ ។ យោងតាមមាត្រា ២៧ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ព្រះមហាក្សត្រមិនមានព្រះរាជសិទ្ធិប្រកាស"ការលើកលែងទោសជាទូទៅ" ចំពោះការកាត់ទោសជាពិសេសនាពេលខាងមុខ ដោយគ្មានការផ្តន្ទាទោសពីពេលមុននោះទេ។ ព្រះមហាក្សត្រមិនមានព្រះរាជសិទ្ធិលើកលែងទោសទេ ប្រសិនបើទោសកំហុសរបស់ជនណាម្នាក់មិនបានកំណត់ដោយតុលាការ ដែលជាស្ថាប័នតែមួយគត់ប្រកាសអំពីទោសកំហុសនេះ ។ ដូច្នេះព្រះមហាក្សត្រទ្រង់អនុវត្តព្រះរាជសិទ្ធិរបស់ព្រះអង្គដែលមានចែងក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញឱ្យជនត្រូវចោទក្នុងការប្រទានការលើកលែងទោសទូទៅចំពោះការកាត់ទោសតាមច្បាប់ស្តីពី ការដាក់ក្រុមកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យឱ្យក្រៅច្បាប់ ។

៣៣. ការលើកលែងទោសទូទៅដែលមិនស្របច្បាប់ គឺមិនចងកាតព្វកិច្ចដល់ អ.វ.ត.ក ទេ ហើយក៏គ្មានការរារាំងដល់ការកាត់ក្តីដែរ ។

៣៤. នៅពេលសន្មត់ថាការប្រទានការលើកលែងទោសទូទៅរបស់ព្រះមហាក្សត្រ មានចែងអំពីព្រះរាជសិទ្ធិរបស់ព្រះអង្គនៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ សហព្រះរាជអាជ្ញាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសូមស្នើថាការទទួលបាននូវការលើកលែងទោសទូទៅរបស់ព្រះមហាក្សត្រមានន័យថាជានិទណ្ឌភាព ។

ចាប់តាំងពីការបង្កើតឱ្យមានសាលាក្តីពិសេសអន្តរជាតិ និងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ព្រមទាំងដំណើរការជោគជ័យដ៏ទូលំទូលាយ ជាពិសេសនៅក្នុងអាមេរិកឡាទីនប្រឆាំងនិងវប្បធម៌និទណ្ឌភាពរបស់ប្រមុខរដ្ឋ និងអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត ជាទូទៅការរារាំងចំពោះការកាត់ទោសលើបទឧក្រិដ្ឋធ្ងន់ធ្ងរនេះ សហគមន៍អន្តរជាតិលែងគេទទួលស្គាល់ទៀតហើយ ។

៣៥. ទោះបីជាមានការបញ្ចប់សង្គ្រាមដែលកំពុងបន្ត និងការធ្វើកិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាពដែលបូកបញ្ចូលការលើកលែងទោសជាទូទៅចំពោះអតីតកងកំលាំងប្រដាប់អាវុធ និងអ្នកតស៊ូក៏ដោយ ក៏មិនអាចដាក់បញ្ចូលនូវការលើកលែងទោសទូទៅសរុបទាំងអស់ចំពោះអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតដែរ[៥៥] ។

---

[៥៤] ចូរមើលមាត្រា ៣៨ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ

បន្ថែមពីនេះទៀត ការលើកលែងទោសទូទៅបែបនេះបានរំលោភកាតព្វកិច្ចអន្តរជាតិ ដើម្បីកាត់ទោសឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរតាមច្បាប់អន្តរជាតិ ។

៣៦. នៅថ្ងៃទី ១៨ មីនា ២០០៤[៥៦] តុលាការពិសេសសំរាប់សៀរ៉ាលេអូន បានច្រានចោលការលើកលែងទោសជាទូទៅក្នុងការសម្រេចចិត្តដ៏សំខាន់មួយ ។ តុលាការពិសេសនេះពិនិត្យពិចារណាថា ការគេផ្តល់ការលើកលែងទោសជាទូទៅនៅឆ្នាំ១៩៩៩ ក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាព Lomé គឺ "មិនមានប្រសិទ្ធិភាព"ទេ ក្នុងការរារាំងតុលាការអន្តរជាតិ ដូចជា តុលាការពិសេសសំរាប់សៀរ៉ាលេអូន ឬតុលាការអន្តរជាតិ កុំឱ្យកាត់ទោសបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមបានទេ ។

ចៅក្រមទាំងនោះទទួលយកទ្រឹស្តីរបស់យុត្តាធិការជាសកល ។ ចៅក្រមទាំងនោះយល់ថា ការលើកលែងទោសទូទៅនេះស្ថិតនៅក្រោមអំណាចរបស់រដ្ឋ ដែលអនុវត្តនូវអំណាចអធិបតេយ្យភាពរបស់ខ្លួនគេតែប៉ុណ្ណោះ ។[៥៧]

ប៉ុន្តែ នៅកន្លែងណាដែលមានយុត្តាធិការជាសកលហើយ រដ្ឋនេះមិនអាចធ្វើឱ្យខូចយុត្តាធិការដល់រដ្ឋផ្សេងទៀតក្នុងការកាត់ទោសចារីតាមរយៈការផ្តល់ការលើកលែងទោសជាទូទៅ ។[៥៨]

សភាជាន់ខ្ពស់បានសន្និដ្ឋានថា ឧក្រិដ្ឋកម្មនៅក្នុងមាត្រា ២ ដល់ ៤ នៃលក្ខន្តិកៈនេះ គឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិដែលត្រូវគេផ្តន្ទាទោសតាមគោលការណ៍ជាសកល ។[៥៩]

ដូច្នេះការលើកលែងទោសទូទៅដែលផ្តល់ដោយសៀរ៉ាលីអូន មិនអាចគ្របដណ្តប់ដូចដែលមានចែងតាមច្បាប់អន្តរជាតិទេ នៅពេលដែលការលើកលែងទោសទូទៅថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការជាសកល និង ដោយមូលហេតុថា "កាតព្វកិច្ចដើម្បីការពារសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស គឺជាវិធានដាច់ខាតហើយ

---

[៥៥] គាំទ្រដោយ Daniel Kemper Donovan "កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរួមគ្នារវាងកម្ពុជា-អ.ស.ប ដើម្បីបង្កើតនូវសាលាក្តីកាត់ទោសខ្មែរក្រហម" (២០០៣) ៤៤ សារព័តមានច្បាប់អន្តរជាតិ Harvard ៥៥១ ៥៧៥ ។ គេបោះឆ្នោតឱ្យមានការផ្តល់ការលើកលែងទោសទូទៅចំពោះរាល់សមាជិកខ្មែរក្រហមថ្នាក់ទាបទាំងអស់ ក្នុងលក្ខខ័ណ្ឌដែលថាពួកគេប្រាប់រឿងរ៉ាវ អំពីការចូលរួមនៅអំពើយង់ឃ្នងរបស់ពួកគេនៅពេលមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់គួរត្រូវបានគេកាត់ទោស ។

[៥៦] រឿងក្តីប្រឆាំងនឹង Morris Kallon and Brima Bazzy សេចក្តីសម្រេចស្តីពីបញ្ហាប្រឈមមុខទៅនឹងយុត្តាធិការៈ ការលើកលែងទោសទូទៅតាមកិច្ចព្រមព្រៀង Lomé ចុះថ្ងៃទី ១៣ មីនា ២០០៤ រឿងក្តីលេខ. SCSL ២០០៤-១៥-AR ៧២ (E) ។

[៥៧] ដូចគ្នានៅក្នុវកថាខ័ណ្ឌ ៦៧

[៥៨] ដូចខាងលើ

[៥៩] ដូចគ្នានៅក្នុងកថាខ័ណ្ឌ ៦៨ និង៧០

មានលក្ខណៈជាកាតព្វកិច្ច erga omnes"។[៦០] ដូច្នេះការផ្តល់ការលើកលែងទោសទូទៅចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិទាំងនេះមិនគ្រាន់តែបំពានច្បាប់អន្តរជាតិប៉ុណ្ណោះទេ " ថែមទាំងជាការរំលោភដល់កាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋចំពោះសហគមន៍អន្តរជាតិទាំងមូល"ទៀតផង។[៦១]

៣៧. ការសំរេចរបស់សភាជាន់ខ្ពស់ត្រូវគេរិះគន់ចំពោះការបង្កើតឱ្យមានច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ ប៉ុន្តែការសំរេចចិត្តនេះយ៉ាងហោចណាច់ក៏ត្រូវគេទទួលស្គាល់ថាជាការសំរេចមួយដ៏សំខាន់បំផុត "ចំពោះការលុបចោលនៃការលើកលែងទោសទូទៅដល់អំពើយង់ឃ្នង"។[៦២]

៣៨. ដើម្បីគាំទ្រលទ្ធផលស្រាវជ្រាវរកឃើញទាំងនេះ គេគួរកត់សំគាល់ផងដែរថាប្រទេសកម្ពុជាបានផ្តល់សច្ចាប័នមុនការផ្តល់ការលើកលែងទោសទូទៅរបស់ព្រះមហាក្សត្យចំពោះជនត្រូវចោទ អនុសញ្ញាបនប្រល័យពូជសាសន៍[៦៣] អនុសញ្ញាហ្សឺណែវចំនួន៤[៦៤] ជាមួយនិងកាតព្វកិច្ចរបស់អនុសញ្ញាទាំងនេះដើម្បីកាត់ទោសការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ[៦៥] និងអនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម និងអំពើឃោរឃៅ[៦៦] ដែលចងកាតព្វកិច្ចប្រទេសកម្ពុជាដែលជារដ្ឋហត្ថលេខីច្រើនជាងរដ្ឋដែលមិនមែនហត្ថលេខីច្រើនណាស់ដើម្បីឱ្យគោរពតាមសន្ធិសញ្ញាទាំងនេះ។

៣៩. ជាការពិតណាស់ ជាទូទៅការលើកលែងទោសទូទៅ និងការលើកលែងទោសត្រូវគេទទួលស្គាល់ថាជាវិធានការដ៏ចំបាច់ដើម្បីបញ្ចប់នូវជំលោះប្រដាប់អាវុធ ប៉ុន្តែត្រូវគេកំណត់ចំពោះលក្ខខណ្ឌតំរូវជាមុន

---

៦០ ដូចគ្នានៅក្នុងកថាខ័ណ្ឌ ៧១

៦១ ដូចគ្នានៅក្នុងកថាខ័ណ្ឌ ៧៣

62 Simon M. Meisenberg នីត្យានុកូលភាពនៃការលើកលែងទោសទូទៅនៅក្នុងច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ សេចក្តីសំរេចលើកលែងទោសទូទៅនៅ Lomé របស់តុលាការពិសេសសំរាប់សៀរ៉ាលីអូន របាយការណ៍អន្តរជាតិរបស់កាកបាទក្រហម ២00៤ លេខ ៨៥៦ ទំព័រ ៨៥១ និង Phenyo Kreiseng Rakate តើច្បាប់លើកលែងទោសទូទៅនៅសៀរ៉ាលេអូនស្របនឹងច្បាប់អន្តរជាតិឬទេ? ទស្សនាវដ្តី Mennschen Rechts 2000 Vol.3

៦៣ អនុសញ្ញាស្តីពីការទប់ស្កាត់ និងការផ្តន្ទាទោសចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ពីឆ្នាំ ១៩៤៨. ៧៨ UNTS ២៧៧ (ចូលជាធរមានថ្ងៃទី ១២ មករា ១៩៥១)

៦៤ អនុសញ្ញាហ្សឺណែវ បានផ្តល់សច្ចាប័នថ្ងៃទី ៨ ធ្នូ ឆ្នាំ១៩៥៨

៦៥ មាត្រា ១៤៦ ១៤៧ នៃអនុសញ្ញាបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើកទី ៤

៦៦ អនុសញ្ញាប្រឆាំងអំពើទារុណកម្ម និងអំពើឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត ឬការផ្តន្ទាទោស និងការធ្វើទុកបុកម្នេញ បានផ្តល់សច្ចាប័ន ថ្ងៃទី ១៥ ខែតុលា ឆ្នាំ ១៩៩២

ពិសេសដូចជាកំរិតនៃការទទួលខុសត្រូវ កំរិត និងភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម[៦៧] និងកាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋដើម្បីកាត់ទោសឧក្រិដ្ឋកម្ម......ដោយច្បាប់ទំលៀមទំលាប់ និងសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ ។

៤០. គណៈកម្មាធិការ[៦៨] សិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ ព្រមទាំងគណៈកម្មការអន្តរអាមេរិក ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស[៦៩] និងតុលាការសិទ្ធិមនុស្សអន្តរអាមេរិក បាននិយាយឡើងវិញថា[៧០] ការលើកលែងទោសទូទៅត្រូវស្របទៅនឹងកាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋដើម្បីស៊ើបអង្កេតអំពើទាំងនេះ ។[៧១]

៤១. ឧទាហរណ៍ទាំងនេះបង្ហាញថា ទោះបីជាការលើកលែងទោសទូទៅរបស់ព្រះមហាក្សត្រ គួរតែបកស្រាយ នៅក្នុងជំពូកព្រះរាជសិទ្ធិរបស់ព្រះមហាក្សត្រដែលមានចែងនៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញក៏ដោយ ក៏ការលើកទោសទូទៅនេះមិនស្របនឹងបទដ្ឋានអន្តរជាតិ ដូច្នេះវាមិនអាចក្លាយជាលិខិតតុករណ៍មួយនៅក្នុង អ.វ.ត.ក បានទេ ។

---

[៦៧] Naomi Roht-Arriaza កិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាព និងយុត្តិធម៌អន្តរកាល ក្រុមប្រឹក្សាអន្តរជាតិស្តីពី គោលនយោបាយសិទ្ធិមនុស្ស ឆ្នាំ២០០៥ បានផ្តល់នូវទស្សនៈយល់ដឹងអំពីដំណោះស្រាយជំលោះមុនផ្សេងៗ និងការព្រមព្រៀងពួកគេទៅនឹងបទដ្ឋានអន្តរជាតិ

[៦៨] របាយការណ៍របស់គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស មហាសន្និបាទបន្ថែមលើកទី ៥៩ របស់អ.ស.ប លេខ ៤០ (A/៤៩/៤០) ទំព័រ១០

[៦៩] គណៈកម្មាអន្តរអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស របាយការណ៍លេខ ២៨/៩២ ចុះថ្ងៃទី ២ តុលា ១៩៩២ សំណុំរឿងលេខ ១០.១៤៧ ១០.១៨១ ១០.២៤០ ១០២៦២ ១០.៣០៩ ១០.៣១១ បានអះអាងដូចតទៅថា: ក្រិត្រលើកលែងទោសរបស់ប្រទេសអាហ្សង់ទីនលេខ ១០០២ ដែលបង្គាប់ឱ្យនីតិវិធីណាដែលប្រឆាំងទៅនឹងជនដែលត្រូវចោទប្រកាន់ពីបទរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស ដែលមិនទទួលផលប្រយោជន៍ពីច្បាប់មុនៗ កុំឱ្យបន្តទៀត ហើយនីតិនេះមិនស្របទៅនឹងអនុសញ្ញាអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងរំលោភសិទ្ធិរបស់អ្នកប្តឹង (សន្និដ្ឋាន)

[៧០] តុលាការអន្តរអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សរឿងក្តីរបស់ Barrios Altos v. សាលក្រមរបស់ Peru ចុះថ្ងៃទី ១៤ មីនា ឆ្នាំ ២០០១ កថាខ័ណ្ឌពី ៤១ ដល់ ៤៤ "តុលាការនេះយល់ថាបទបញ្ញត្តិលើកលែងទោសទូទៅទាំងអស់ស្តីពី សេចក្តីបង្គ្រាប់ និងការបង្កើតឱ្យមានវិធានការដែលរៀបចំឡើងដើម្បីលុបបំបាត់ការទទួលខុសត្រូវនោះមិនអាចទទួលយកបានទេ ពីព្រោះវិធានការណ៍ទាំងនោះមានចេតនារារាំងការស៊ើបអង្កេតនិងការដាក់ទណ្ឌកម្មទៅលើជនដែលទទួលខុសត្រូវពីបទរំលោភសិទ្ធិមនុស្សដ៏ធ្ងន់ធ្ងរដូចជាការធ្វើទារុណកម្ម ការប្រហារជីវិតក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ ការដាក់ទោសឱ្យតែបានៗ ឬព្រៃផ្សៃ ហើយនិងការធ្វើឱ្យបាត់ខ្លួន អំពើទាំងអស់ត្រូវហាមឃាត់ ពីព្រោះថាអំពើនេះរំលោភសិទ្ធិដែលមិនត្រូវបានគេមើលងាយដែលទទួលស្គាល់ដោយច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ ។

[៧១] Kai Ambos Grenzuberschreitungen ១៩៩៥ ទំព័រ៣៣៥ ៣៣៦ បានពិចារណារួចជាស្រាច់ហើយឆ្នាំ ១៩៩៥ (បីឆ្នាំមុនលក្ខន្តិកៈក្រុមរ៉ូមចូលជាធរមាន) ថានៅក្នុងការប្រៀបធៀបដែលអាចយល់ដឹងបានរបស់គាត់នៃច្បាប់លើកលែងទោសទូទៅ ការលើកលែងទោស ហើយនឹងការគ្រាប្រណីទោសនៅក្នុងប្រទេសអាមេរិកឡាទីនទាំង ៥ បានលើកឡើងថា វិធានការណ៍ទាំងនេះវាផ្ទុយទៅនឹងកាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋក្នុងការយកទៅកាត់ទោសទៅតាមច្បាប់អន្តរជាតិប្រសិនបើគេគិតតែការបំពាន ដ៏ធ្ងន់ធ្ងរបែបនេះ ។

00189507

00221135

គ. ប្រសិទ្ធិនៃការលើកលែងទោសចំពោះការកាត់ក្តីឆ្នាំ១៩៧៩

៤២. ការលើកលែងទោសទូទៅរបស់ព្រះមហាក្សត្រ គ្មានអត្ថន័យផ្សេងទៀតទេ ប្រសិនបើការសម្រេចក្តីឆ្នាំ ១៩៧៩ មិនបានអនុលោមទៅតាមបទដ្ឋានស្តីពីភាពឥតលំអៀង និង ឯករាជ្យ របស់តុលាការបដិវត្តន៍ប្រជាជនកម្ពុជា ដូច្នេះវាមិនអាចរារាំងការយកទៅកាត់ទោសឱ្យត្រឹមត្រូវពិតប្រាកដបានទេ។ ការលើកលែងទោសរបស់ព្រះមហាក្សត្រ ដែលយោងលើការជំនុំជម្រះកាលពីលើកមុនគ្មានឥទ្ធិពលដល់ការកាត់ទោស និងដំណើការនីតិវិធីនាពេលខាងមុខរបស់ អ.វ.ត.ក ទេ។

VI. ច្បាប់ពាក់ពន្ធ័ វិធាន៦៣ (៣) ចំនុច (ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង

៤៣. បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង សារី ប្រឆាំងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន[៧២] (ហៅថាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍) ត្រូវគេកម្រិត[៧៣] មកនៅលើការពិភាក្សាភ្ជាអំពីលក្ខខណ្ឌតំរូវជាមុនដែលមានចែងក្នុងវិធាន ៦៣ (៣) ចំនុច(ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ ដូចនេះការឆ្លើយតបរបស់សហាមេធាវីខាងភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីផ្តោតលើបញ្ហានេះប្រសិនបើការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន គឺជាវិធានចាំបាច់។ យោងតាមវិធាន៦៣ (៣) ចំនុច (ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចចេញដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជនត្រូវចោទដោយគោរពតាមលក្ខខណ្ឌដូចខាងក្រោម:

ខ. សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតយល់ឃើញថា ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន គឺជាវិធានការដ៏ចាំបាច់ដើម្បី :

1. ១. រារាំងកុំឱ្យជនត្រូវចោទ គាបសង្កត់សាក្សី ឬជនរងគ្រោះ ឬរារាំងកុំឱ្យមានការត្រូវរ៉ូវគ្នារវាងជនត្រូវចោទ និងអ្នកសមគំនិតចំពោះបទឧក្រិដ្ឋដែលស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ។
2. ២. ថែរក្សាភស្តុតាង ឬការពារមិនឱ្យមានការបំផ្លាញភស្តុតាង។
3. ៣. ធានាអំពីវត្តមានរបស់ជនត្រូវចោទនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធី។
4. ៤. ការពារសន្តិសុខឱ្យជនត្រូវចោទ ឬ
5. ៥. រក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ។

---

[៧២] សូមមើលកំណត់ត្រា Supra លេខ២

[៧៣] សូមមើលកថាខណ្ឌ លេខ៥ នៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍

00189508

VII. អង្គហេតុពាក់ពន្ធ័

៤៤. (ក). មេធាវីការពារជនត្រូវចោទបានអះអាងថាការដោះលែងជនត្រូវចោទ នឹងមិនបណ្តាលឱ្យប៉ះពាល់ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈទេ[៧៤] ហើយថាការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានបង្ហាញមូលដ្ឋានអង្គហេតុ ឬភស្តុតាង ដែលនេះជាការរំលោភលើឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន។ មេធាវីការពារជនត្រូវចោទបានដកស្រង់ពីស្ថាប័នអន្តរជាតិផ្សេងៗ[៧៥] ជាច្រើនដើម្បីបង្ហាញថាប្រទេសកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ននេះមានស្ថេរភាពល្អណាស់។

(ខ). ដូចគ្នានេះដែរ មេធាវីការពារជនត្រូវចោទថ្លែងថា ជនត្រូវចោទ មិនមានគ្រោះថ្នាក់ទេ ហើយថាគាត់បានរស់នៅក្នុងក្រុងភ្នំពេញជាចំហដោយគ្មានការគំរាមកំហែង ឬការវាយប្រហារណាមួយឡើយរហូតដល់មានការឃុំខ្លួនគាត់[៧៦]។ ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានបង្ហាញអង្គហេតុ ឬភស្តុតាងដែលនេះជាការរំលោភលើឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន។[៧៧]

(គ). លើសពីនេះទៅទៀត មេធាវីការពារជនត្រូវចោទបានលើកឡើងថា ជនត្រូវចោទមិនដែលបានគំរាមកំហែងដល់សាក្សី ទោះបីគាត់ដឹងថាមានការបង្កើត អ.វ.ត.ក ហើយដឹងថាការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតខកខានមិនបានបង្ហាញអង្គហេតុ ហើយការសម្រេចរបស់ខ្លួនផ្អែកលើព័ត៌មានដែលមិនច្បាស់លាស់ក៏ដោយ។[៧៨]

(ឃ). ទាក់ទងនឹងការព្រួយបារម្ភពីការរត់គេចខ្លួន មេធាវីការពារជនត្រូវចោទបានគូសបញ្ជាក់ថាការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសំអាងតែទៅលើមូលដ្ឋានអរូបិយ និងការអះអាងដូចជាលិខិតឆ្លងដែន និងមធ្យោបាយដ៏ចាំបាច់ដ៏ទៃទៀតក្នុងការរត់គេចខ្លួន ហើយបន្ថែមទៀតថាការិយាល័យនេះមិនបានផ្តល់អង្គហេតុ និងភស្តុតាង[៧៩] ដែលនេះជាការរំលោភលើឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន។

---

[៧៤] សូមមើលកថាខណ្ឌ លេខ១០-១៥ នៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍

[៧៥] សូមមើលកថាខណ្ឌ លេខ១៦-១៩ នៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍

[៧៦] សូមមើលកថាខណ្ឌ លេខ២៤ នៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍

[៧៧] សូមមើលកថាខណ្ឌ លេខ២៥, ២៦ នៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍

[៧៨] សូមមើលកថាខណ្ឌ លេខ៣១ នៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍

[៧៩] សូមមើលកថាខណ្ឌ លេខ៣៣-៣៦ នៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍

ង). បន្ថែមពីលើនេះទៀត មេធាវីការពារជនត្រូវចោទអះអាងថា លក្ខខណ្ឌនៃការឃុំខ្លួនធ្វើឱ្យសុខភាពជនត្រូវចោទ ដែលមិនរឹងប៉ឹងស្រាប់ផងនោះ កាន់តែទ្រុឌទ្រោម ហើយថាគេគួរតែឃុំខ្លួនគាត់នៅក្នុងផ្ទះវិញ។

VIII. វិសាលភាពនៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ និងតួនាទីរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ

៤៥. សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់រួចហើយក្នុងសារណាតប[៨០] ទៅនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់អៀង ធីរិទ្ធ ថាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះត្រូវតែគេកំណត់ព្រំដែនជាងនេះទៅទៀត។ សារណាទាំងនេះមិនស្របទៅនឹងឯកសារយោងភ្ជាប់មកជាមួយ។ ដូច្នេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះអាចបដិសេធត្រឹមតែសេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបាន ប្រសិនបើការសម្រេចនោះមានការភាន់ច្រឡំនឹងឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន និងមិនច្បាស់លាស់ ប្រសិនបើការសម្រេចនេះ "មិនសមហេតុផល និងមិនមានភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់ "។[៨១]

IX. ឧឡារិករណ៍

៤៦. ក- សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងសុវត្ថិភាពរបស់ជនត្រូវចោទ:

រហូតមកដល់ពេលនេះ អំណះអំណាងរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត នៅតែរឹងមាំ។ ស្ថានភាពរបស់សង្គមកម្ពុជាបច្ចុប្បន្នដែលមេធាវីការពារជនត្រូវចោទបានបង្ហាញមិនអាចជឿជាក់បានទេ។ ការរស់នៅប្រចាំថ្ងៃរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ មុនការបោះឆ្នោត ដែលនឹងមកដល់នៅ ខែ កក្កដា នាពេលខាងមុខនេះ បង្ហាញនូវបរិយាកាសតានតឹងនៅក្នុងសង្គម។ យោងតាមរបាយការណ៍អំពីភាពក្រីក្រ ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជា ៣៥ ភាគរយ រស់នៅដោយទទួលប្រាក់ចំណូលមិនដល់ ៥០ សេន ដុល្លាអាមេរិចផងក្នុងមួយថ្ងៃ (ដែលនេះនៅឆ្ងាយពីបន្ទាត់ភាពក្រីក្រ ដែលគេព្រមព្រៀងជាអន្តរជាតិ គឺស្មើនឹង១ ដុល្លាអាមេរិចក្នុងមួយថ្ងៃ) ហើយលើសពីនេះទៀតបញ្ហាពុករលួយ គឺនៅតែជាជំងឺរ៉ាំរ៉ៃនៅឡើយ។[៨២]

---

[៨០] សំណុំរឿងរបស់ អៀង ធីរិទ្ធិ លេខ: ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក/ក.ស.ច.ស(អ.ប.ជ០២) ការដាក់សារណារួមគ្នារបស់សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឆ្លើយតបការប្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន.ERN០០១៨១២៩៧-០០១៨១៣១០. ឯកសារតុលាការលេខ: C ២០/I/១៧. កថាខណ្ឌលេខ ៦-១៣

[៨១] ព្រះរាជអាជ្ញាប្រឆាំងនឹង Moinina Fofana សំណុំរឿងលេខ: SCSL-០៤-១៤- AR៦៥ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងការបដិសេធការធានាខ្លួន នៅថ្ងៃទី ១ មិនា ២០០៥ កថាខណ្ឌ ២០

[៨២] ប្រធានធនាគារពិភពលោកជំរុញឱ្យកម្ពុជាចាត់វិធានការប្រឆាំងអំពើពុករលួយ International Herald Tribune ថ្ងៃទី ៥ សីហា ២០០៧

គេអាចសន្និដ្ឋាន និងយល់ជារួមថាសង្គមកម្ពុជានៅតែមានលក្ខណៈផុយស្រួយនៅឡើយ។ ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាអាចមានទំនុកចិត្តលើដំណើរការយុត្តិធម៌ និងនីតិវិធីនេះយ៉ាងដូចម្តេច បើសូម្បីតែនាយករដ្ឋមន្ត្រីដែលធ្លាប់បំរើការងារនៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហមបានលើកឡើងថា" ការកាត់ទោសអៀង សារី អាចនាំឱ្យមានសង្គ្រាម"។[៨៣] រឿងនេះកើតឡើងប៉ុន្មានថ្ងៃបន្ទាប់ពីរដ្ឋសភាជាតិអនុម័តជាឯកច្ឆន្ទនូវសេចក្តីព្រាងច្បាប់បង្កើតសាលាជំរះក្តីដែលមានជំនួយពីអង្គការសហប្រជាជាតិ។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានធ្វើការកត់សម្គាល់យ៉ាងត្រឹមត្រូវនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ នួន ជា[៨៤] ថានេះជាប្រយោជន៍ដ៏ធំធេងមួយនៅក្នុងសវនាការ សាធារណៈជនអាចមានការខឹងសម្បារនឹង ឌុច (ឬក៏ជនត្រូវចោទផ្សេងទៀត) តើវាអាចប៉ះពាល់ដូចម្តេចខ្លះចំពោះសង្គមកម្ពុជា ប្រសិនបើគេដោះលែងជនត្រូវចោទ។[៨៥]

ជាក់ស្តែង ការកត់សម្គាល់របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែលថាការដោះលែងនិងធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងការប្រថុយគ្រោះថ្នាក់ដល់សុវត្ថិភាពរបស់ជនត្រូវចោទនឹងកើតមានចំណែកឯឆន្ទានុសិទ្ធិការរំលោភបំពានលើឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតឥតមានទេ។

ខ- ការគំរាមកំហែងសាក្សី

ដីការបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានភាពត្រឹមត្រូវ និងសមហេតុផល។ ដោយសារតែជនត្រូវចោទមានសិទ្ធិពេញលេញក្នុងការមើលសំណុំរឿង ដូចនេះជនត្រូវចោទអាចដឹង ចំលើយ ឈ្មោះ និងអាសយដ្ឋានរបស់សាក្សី។ វាជាការប្រថុយប្រថានដ៏គ្រោះថ្នាក់បំផុតដោយសារជនត្រូវចោទអាចប្រើប្រាស់ឥទ្ធិពលរបស់ខ្លួន ឬតាមរយៈតតិយជនផ្សេងៗគំរាមកំហែងសាក្សីកុំឱ្យផ្តល់សក្ខីភាព។

ការសម្រេចនេះបង្ហាញថាចៅក្រមមិនបានរំលោភឆន្ទានុសិទ្ធិទេ។ លើសពីនេះទៀត ដូចដែលអង្គបុរេជំនុំជម្រះបានបង្ហាញថាមានបរិយាកាសភយ័ខ្លាចក្នុងការផ្តល់សក្ខីភាព។[៨៦] ឥទ្ធិពល និងអំណាចដ៏ទូលំទូលាយរបស់ជនត្រូវចោទ គឺនៅតែមានរហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ។

---

[៨៣] "ការកាត់ទោស អៀង សារីអាចនាំឱ្យមានសង្គ្រាម ហ៊ុន សែន" ព័ត៌មាននយោបាយអាស៊ី ថ្ងៃទី១៩ សីហា ឆ្នាំ២០០៧

[៨៤] សំណុំរឿង នួន ជា លេខ: ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក/ក.ស.ច.ស (អ.ប.ជ ០១) ERN ០០១៧២៩០៧-០០១៧២៩៣៤ ឯកសារតុលាការលេខ: C១/I/៥៤ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់ នួន ជា

[៨៥] សូមមើលកំណត់ត្រា Supra លេខ៧៩ កថាខណ្ឌ៧១.៧៤ និង៧៧-៨១

[៨៦] សូមមើលកំណត់ត្រា Supra លេខ៧៩ កថាខណ្ឌ ៦២ និង៦៣

កាលៈទេសៈនៅពេលដែលគាត់ផ្តាច់ខ្លួនក្នុងឆ្នាំ១៩៩៦ និងឥទ្ធិពលរបស់ជនត្រូវចោទក្នុងជួរកងកម្លាំងខ្មែរក្រហមអាចបង្ហាញបានពីអំណាចរបស់គាត់។

សកម្មភាពជាច្រើនដូចជាការធ្វើទស្សនកិច្ចជាទៀងទាត់ទៅក្រុងប៉ៃលិន ដើម្បីចូលរួមប្រជុំជាមួយមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលចំនួន ៣០ នាក់ ដើម្បីប្រាប់ឱ្យពួកគេកុំពាក់ពន្ធ័ជាមួយកងកម្លាំង[៨៧] បង្ហាញពីអំណាចរបស់គាត់។

(គ). ភាពប្រថុយប្រថាននៃការរត់គេចខ្លួន

ការជំទាស់របស់មេធាវីការពារជនត្រូវចោទ ក្នុងករណីនេះ មិនបានបង្ហាញមូលហេតុដើម្បីឱ្យមានការបដិសេធដីកាឃុំខ្លួនរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនោះទេ។ ការគាំទ្រលើជនត្រូវចោទនៅក្រុងប៉ៃលិន ការកាន់លិខិតឆ្លងដែន និងការដាក់គុកមួយជីវិត ក្នុងករណីបើជនត្រូវចោទត្រូវបានផ្តន្ទាទោស គឺជាហេតុផលសមស្របធ្វើឱ្យជនត្រូវចោទពិចារណាអំពីការរត់គេចខ្លួន។

ការលើកឡើងថាជនត្រូវចោទមិនបានគេចខ្លួន បើទោះបីជាគាត់ដឹងថាមានការបង្កើតសាលាក្តីខ្មែរក្រហម គឺមិនមែនជាហេតុផលសំខាន់នោះទេ។ ជនត្រូវចោទទទួលបានការលើកលែងទោស និងការលើកលែងទោសទូទៅពីព្រះមហាក្សត្រ និងការគាំទ្រពីប្រមុខរដ្ឋាភិបាលដែលធ្លាប់ធ្វើអត្ថាធិប្បាយថា អៀង សារី នឹងមិនត្រូវនាំមកកាត់ទោសទេ ដោយផ្អែកទៅលើតួនាទីដ៏សំខាន់របស់គាត់ក្នុងការផ្តួចផ្តើមបង្កើតសន្តិភាព និងការផ្សះផ្សារជាតិ។[៨៨]

តាមស្ថានភាពបែបនេះ គេមិនរំពឹងថាជនត្រូវចោទនឹងត្រូវគេឃុំខ្លួននោះទេ។

(ឃ) - ស្ថានភាពសុខភាព

ជនត្រូវចោទទទួលបានការពិនិត្យសុខភាពជាទៀងទាត់។ ការឃុំខ្លួន គឺសមស្របមិនបានប៉ះពាល់ដល់សុខភាពទេ។

X- សន្និដ្ឋាន

៤៨. គេត្រូវតែបដិសេធបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចោល។ ដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត គឺសមហេតុផលមានមូលហេតុគ្រប់គ្រាន់ ហើយឆន្ទានុសិទ្ធិនេះត្រូវបានអនុវត្តយ៉ាងត្រឹមត្រូវ។

---

[៨៧] "អៀង សារី ពេញចិត្តតួនាទីជាអ្នកផ្សះផ្សារនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា" សារពត៌មាននយោបាយអាស៊ី ថ្ងៃទី ២៩ ធ្នូ ឆ្នាំ២០០០

[៨៨] សូមមើលកំណត់ត្រា Supra លេខ៧៩ កថាខណ្ឌ ៨២

គោលការណ៍នៃការជំនុំជម្រះតែមួយលើកនេះមិនអាចអនុវត្តបានទេនៅក្នុងសំណុំរឿងនេះទេ។ ការលើកលែងទោស និងការលើកលែងទោសទូទៅរបស់ព្រះមហាក្សត្រឆ្នាំ ១៩៩៦ មិនត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ទេ ដូច្នេះវាមិនចងកាតព្វកិច្ចនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក នោះឡើយ។

យោងតាមហេតុផលទាំងនេះ :

សូមអង្គបុរេជំនុំជម្រះមេត្តាសម្រេចថា

- គោលការណ៍នៃជំនុំជម្រះទោសតែមួយលើក ដែលយោងការជំនុំជម្រះឆ្នាំ១៩៧៩ មិនអាចរារាំងការកាត់ទោស និងនីតិវិធីដែលកំពុងតែបន្តនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក នោះទេ។
- ការលើកលែងទោស និងការលើកលែងទោសទូទៅ គឺមិនមានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ហើយមិន ចងកាតព្វកិច្ចនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក នោះទេ។
- បដិសេធបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់មេធាវីការពារជនត្រូវចោទចោលជាអសារបង់។

សហមេធាវីដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី

លោក ហុង គឹមសួន មេធាវីមកពី ក្រុមអ្នកច្បាប់ការពារសិទ្ធិកម្ពុជា	លោក គង់ ពិសី មេធាវីមកពី ក្រុមអ្នកច្បាប់ការពារសិទ្ធិកម្ពុជា
លោក ឡោ ជុនធី មេធាវីមកពី អង្គការជំនួយ ផ្នែកច្បាប់ នៃកម្ពុជា	លោក នី ចាន់ឌី មេធាវីមកពី អង្គការជំនួយ ផ្នែកច្បាប់ នៃកម្ពុជា

លោកស្រី Silke Studzinsky

ធ្វើនៅភ្នំពេញ, The Hague ថ្ងៃទី ១៩ ឧសភា ឆ្នាំ២00៨